Fj. 5047

GYETEM
Központi Könyvtára
Telefon: 176–827 Telex: 224186 mkke h.
1828 Budapest 5. Pf.: 489

AT

Zsubori Ervin

Tudatalatti tanterem

ki tudja kiből mi marad meg bennünk egy félmondat egy vállrándítás honnan származik? itt vannak például a tanárok (tanítók professzorok) az a sok óra tantárgy felemelt mutatóujj és krétapor hol rejtőzik a tizenhat évnyi adattár kitörölhetetlen cellái között? mert valahol ezekből a krétaivekből is épülnek percenkénti igenjeim és nemjeim a tanárból Aki első osztályfőnököm volt ötvenes igazi néptanító (nem tudom él-e még) zöld riga mopeddel járt a csomagtatón kis kosárban vele utazott a tacskója is alföldi kunmagyar így nevezett mindig s egyest adott amikor pontos jével írtam a folyót Akinél sosem feleltem mert biztos volt benne hogy tudom a nyelvtant (és tényleg tudtam is) s a kedvenc olvasmányról szóló fogalmazásomat felolvasta az osztály előtt mert azzal a szóval kezdődött hogy minap Akivel magyar versenyen voltunk Sárospatakon (azt hitték a többiek apámmal vagyok) s női bőrkabátot kért kölcsön mert fáztam az októberi télben ha néha találkozunk az utcán mindig megjegyzi: túl erős a kézszorításom töltőtollal kellett nála írni s az érettségi előtt (sosem felejtem el) azt mondta: volt óra amit csak azért tartott meg mert én is a teremben voltam Akinek az órája előtt öt ember felírhatta magát a tábla sarkára s ezeket aznap nem feleltethette nagy tülekedés volt a helyekért reggelente kívülről kellett tudni egy telefonközpont működését és elképesztő szárú trapéznadrágokat viselt Akitől filozófiát és emberséget tanultam tiszta volt és nyitott s volt benne valami papokra jellemző nyugodtság vallásos marxistának hívtuk dolgozat közben mindig újságot olvasott Akihez minden órára bejártam pedig nem is szigorlaton feltétlen számonkért tárgyat oktatott tízsoros kötelező irodalmakat adott fel Weberből megmosolyogtuk czért aztán rá kellett jönnünk hogy még ezt sem voltunk képesek megérteni könyveket csak nyugdíj utánra ajánlott s a könyökén általában lyukas volt a pulóver és a többiek is mind itt ülnek bennem egy tudatalatti tanterem padjai mögött én a katedrán állok kezemben kréta (a köpenyem poros) és időről időre felelni szólítom fel őket a beszűrődő őszi napsütésben

MKKE

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXVIII. ÉVFOLYAM, 12. SZÁM ÁRA: 1,80 FORINT 1986. JÚNIUS 5.

Búcsú

Ezzel a lapszámunkkal búcsúzunk el minden kedves olvasótól. Jó vizsgázást és kellemes nyaralást kívánunk mindenkinek. Legközelebbi számunk szeptember 11-én jelenik meg. A tanévnyitó szeptember 12-én lesz.

KÖZGAZDÁSZ szerkesztőség

Kongresszusi beszámoló

Egy lépés előre

A KISZ-kongresszus három napján a reggel 8-tól késő estig tartó vitákban egyetemünket *Horváth Gyula* (akit a rétegszekció a KISZ KB Egyetemi és Főiskolai Tanács tagjává választott) és *Foltányi Árpád* képviselte. Meghívottként volt jelen *Sándor Péter* és *B. Kiss Tamás*, a benyújtott közgázos javaslatok megfogalmazásában ők is részt vettek. Sándor Péter a felsőoktatási szekció határozatszerkesztő bizottságának is tagja volt. Két küldöttünk írásban és szóban összesen *hét* hozzászólást, javaslatcsokrot nyújtott be, melyek többségét a kongresszus határozati rangra emelte. Jelen beszámoló elsősorban ezekre koncentrál, hiszen a kongresszus protokolláris részéről a sajtó, rádió, tévé bőségesen beszámolt.

A kongresszus jelszava a megújulás volt, szelleme azonban nemigen tükrözte ezt. Mint számos hozzászóló megfogalmazta, a *KISZ megújulása nem lehetséges a társadalmi, politikai, gazdasági intézményrendszer megújulása nélkül.* A tanácskozás és dokumentumai — ha felemás módon is, de — tartalmazták a megújulás elemeit, annak szelleme azonban — részben a társadalmi, politikai, gazdasági megújulás kidolgozott programjának hiányában — nemigen hatott.

Ennek ellenére a határozatok kulcsszavai között szerepel például *a bátor változtatás igénye, az öntevékenység, önkormányzatok cselekvő támogatása, a politikai nyilvánosság és demokrácia megteremtése, a teljesítményelv szorgalmazása, a vállalkozások támogatása, az oktatási és felsőoktatási rendszer átfogó korszerűsítése.* Sőt, az egyetemi, főiskolai szekció határozata kizárólag ezekre az alapvető irányokra épül. Mindenekelőtt *Nagy Imre KISZ KB-titkár* állt ki rendkívül élesen és színvonalasan ezek mellett az irányok mellett.

A KISZ felsőoktatási programja végül is határozottan, keményen fogalmaz. „A KISZ tevékenységének alapja a hallgatók, a fiatal oktatók érdekei és az általuk képviselt értékek alapján a szűkebb és tágabb környezet alakításában, jobbításában való cselekvő részvétel. (...) A KISZ megújításához feltétel a környezet megváltoztatása: a szocialista demokrácia, a társadalmi kontroll további erősítése, a nyilvánosság bővítése. A változó körülményeknek megfelelően társadalmunknak folyamatosan meg kell újulnia. (...) Az elmúlt időszak magyarországi reformjait e megújulás elemeinek tartjuk, de gyorsabb haladást szorgalmazunk és a reformlépések kiterjesztését a társadalmi élet minden területére."

Az ezt szolgáló feladatokat a dokumentumtervezet a hallgatóknak, fiatal oktatóknak a gazdasági, technikai, társadalmi modernizáció folyamatába való bekapcsolódásában, a környezetvédelemben, az ifjúsági rétegek közötti szorosabb együttműködésben jelölte meg. Ezt *közgázos javaslatra* a felsőoktatási szekció kiegészítette még a következőkkel: *„Támogatjuk a gazdasági élet olyan reformját, amely vállalkozó magatartásokon alapuló, innovatív, korszerű szervezeti mechanizmusokkal rendelkező, s ezért gazdaságos és versenyképes termeléshez vezet el." „A szocialista társadalomban természetesen meglévő érdek- és véleménykülönbségeknek megfelelő súllyal kell kifejeződniük a politikai életben. Ez adja meg a lehetőséget az eltérő érdekek közötti kompromisszumok megkötésére, a társadalmi érdek megfogalmazására. Ezért támogatjuk a politikai intézményrendszer korszerűsítését. Ez feltétele a KISZ megújulásának is. Mi ehhez a felsőoktatásban a KISZ-szervezetek hegemón szerepének megteremtésével kívánunk hozzájárulni." „Az egyetemeken és főiskolákon továbbra is alapvetőnek tartjuk a szocialista értelmiségképzés feltételeinek javítását. A felsőoktatás reformja során el kell érni, hogy ez a cél oktatóknak és hallgatóknak egyaránt érdeke legyen."*

A rétegdokumentum ezt követően leszögezi, hogy „a társadalom más szféráihoz hasonlóan a felsőoktatásban is differenciáltabb ifjúsági mozgalomra van szükség. (...) *Meg kell teremteni a feltételeket a szervezetileg önálló, önkormányzati elven felépülő (...) öntevékeny diákcsoportok, körök, klubok, egyesületek létrehozásához, tevékenységéhez.*" A dokumentum — skizofrén módon a most módosított szervezeti szabályzatra is utalva — kénytelen megállapítani, hogy *„a KISZ mai szervezeti keretei nem teszik lehetővé a differenciált ifjúsági mozgalomban hegemón szerep kivívá-*

(Folytatás a 2. oldalon.)

Pedagógusnapi ünnepség

A pedagógusnapi ünnepségen *Szigeti Endre* szb-titkár bevezető szavai után *Csáki Csaba* rektor tartotta meg rövid ünnepi beszédét.

A pedagógus az — mondotta —, aki nemcsak a szakmát adja át, hanem *emberségre, becsületre, az egymás iránti türelemre, közösségi magatartásra is nevel.* Gyakran nem csupán szavakkal, hanem *személyes példájával,* varázsával is. Ezért jogos, hogy a létfontosságú, felelős munkát végző pedagógusokról ezen a napon az egész társadalom megemlékezik.

Az ünneplés mellett azonban *ez a nap az önvizsgálat napja is.* Mennyire tudtuk a fiatalokat felkészíteni az új feladatokba? Beoltottuk-e őket a tudás, a tudományos munka, az olvasás, a munka tiszteletével? A nemzet és az emberiség iránti felelősségtudattal?

Feladataink szigorúak. Ezért az önvizsgálat mellett e napon helye van a visszakérdezésnek is. *A társadalomnak is el kell gondolkoznia: mindezekkel a feladatokkal megbirkózhat-e a nevelő egymaga?* A társadalom ellentmondásaiért elsősorban a pedagógus felel-e? Ezek a feladatok mindazokéi, akik felelősséget vállalnak a jövőért!

Az ünnepi beszédet követően Csáki Csaba bejelentette, hogy KOLLARIK AMÁLIA dékán sok évtizedes munkássága elismeréseképpen APÁCZAI CSERE JÁNOS-díjat kapott. Néhány nappal ezelőtt, 60. születésnapja alkalmából KRESKAY FERENC MUNKA ÉRDEMREND arany fokozatot kapott.

Ezután a miniszteri kitüntetések átadására került sor.

Állami kitüntetések

KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntetésben részesültek: MELEGA TIBORNÉ (Statisztika tsz.), BAKONYI ISTVÁN (Orosz tsz.), ÓDOR LÁSZLÓ (Német tsz.), SÓLYOM ANTAL (Filozófia tsz.), GALASI PÉTER (Munkagazdaságtan tsz.), VADÁSZ ISTVÁN (Rektori hiv.), ELEK SÁNDOR (Szociológia tsz.), BOKOR PÁLNÉ (Gazd. földrajz tsz.), BAJNÓGEL JÓZSEF (Belker. tsz.), FRIEDRICH ISTVÁN (Számvitel tsz.), FIXLERNÉ KEPECS ÁGNES (Angol tsz.), TÓTH ANTALNÉ (Gazd. Ig.), SZENTES IRÉN (Gazd. Ig.), VÁRADI LAJOSNÉ (Gazd. Ig.), PECZE JÁNOSNÉ (Gazd. Ig.).

MINISZTERI DICSÉRETET kaptak: ÁBRAHÁM ÁGOTA (Belker. tsz.), HORVÁTH D. TAMÁS (Munkagazd. tsz.), GÁSPÁRNÉ VÉR KATALIN (MSZI), KRAFFT WALTER (MSZI), TÖRÖK SÁNDOR (Technológia tsz.), BÁRDOSI GYÖRGYNÉ (Gazd. Ig.), CZIÁKI ISTVÁNNÉ (Gazd. Ig.).

A Közlekedési Minisztérium a KÖZLEKEDÉS KIVÁLÓ DOLGOZÓJA kitüntetésben részesítette PÉTERFY JÁNOST és SZEGEDI ZOLTÁNT, A SZÖVOSZ SELMECI LAJOSNAK; a Belkereskedelmi Minisztérium TÓTH ANDRÁSNAK KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntetést adott. A Külkereskedelmi Minisztérium FÁYNÉ PÉTER EMESÉNEK, MAGYAR MIKLÓSNAK, VÖRÖS FERENCNEK KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntetést adományozott.

KISZ-kitüntetések

A pedagógusnap alkalmából az egyetemi KISZ-bizottság a következő kitüntetéseket ítélte oda:

PRO UNIVERSITATE díjat kapott HRUBOS ILDIKÓ (az első évfolyam dékánhelyettese), MÁRIÁS ANTAL (a Hallgatói Tudományos Tanács elnöke) és SZUHAY MIKLÓS (a Közművelődési Bizottság elnöke).

AZ EGYETEMI SZAKMAI MUNKÁÉRT kitüntetést kapott BÁNFI TAMÁS, BARA ZOLTÁN és DENKINGER GÉZA.

A KISZ KB-tól SG-munkájáért ARANYKOSZORÚS KISZ-JELVÉNY kitüntetést kapott SÁNTA VALÉRIA.

Szakszervezeti kitüntetések

SZÉP JENŐ SZAKSZERVEZETI MUNKÁÉRT arany fokozatot, DR. RENCZ ISTVÁNNÉ, SZŰCS ZOLTÁNNÉ SZOTOKLEVELET, KEREK GÁBORNÉ, FARKAS JÓZSEF, JUHÁSZ GYÖRGYNÉ KÖZPONTI VEZETŐSÉG ELNÖKSÉGI OKLEVELET, BANKA PÁL, DR. LOVÁSZ ANDRÁSNÉ KÖZPONTI VEZETŐSÉG ÉRDEMES MUNKÁÉRT PLAKETTET kapott.

A pedagógusnapi ünnepség a Nyelvi Intézet oktatójának és diákjainak rendhagyó, színes műsorával zárult.

Idén is Tatán!

A KISZ-bizottság szokásos éves felkészítő táborát augusztus 28—31 között a budapesti KISZ-bizottság tatai táborában tartja, amelyre ezúton is meghívja az egyetem minden — a közélet iránt érdeklődő — hallgatóját és fiatal oktatóját.

Jelentkezni a KISZ-bizottságon lehet. Reméljük, a viszonylag korai időpont ellenére is sokan el tudtok jönni, megvitatni az egyetemi KISZ-szervezet és ifjúsági mozgalom előtt a jövő évben álló feladatokat.

KISZ-bizottság

Kollégium Kőbányán

Költözés ősszel

Alig néhány hónappal ezelőtt, amikor „Ideiglenes (?) kérdőjelek Törökbálinton" című cikk megjelent a Közgazdászban, bizony alig mertük remélni, hogy a törökbálinti kollégium megszűnése okozta kényszerhelyzet gyors, és úgy tűnik, végleges megoldásra vezet. Néhány héten belül ugyanis aláírásra kerül az a szerződés, melyben a minisztérium megvásárolja a 3. Sz. Építőipari Vállalat alig néhány éve épült kőbányai munkásszállóját. A 420 férőhelyes szállóban a Közgázon kívül még várhatólag más felsőoktatási intézmények is helyet kapnak, de a nagy többség (250-300 fő) közgázos lesz. Furcsa módon tehát nem hogy haragudnunk kellene Törökbálintra, hanem inkább „megköszönhetjük", hogy az „utcára tettek" bennünket, hiszen ennek köszönhetően egy több mint 10 éves „ideiglenes" állapot nyert végleges megoldást. (Azt már csak zárójelben merjük megjegyezni, hogy ugyan kinek jutottunk volna eszébe az elkövetkező 10 évben, ha történetesen nem pont Törökbálinton akarnak motelt építeni.)

A munkásszállás épületét 1983 decemberében adták át, és az eddigi üzemeltetőknek köszönhetően gyakorlatilag még ma is újnak tekinthető. Színvonalát tekintve a Ráday kollégiumhoz lehetne hasonlítani — persze új korában. A háromágyas szobák mérete valamivel kisebb ugyan, de hideg-meleg vizes mosdófülke és beépített szekrények itt is találhatók. Minden emeleten van egy klubhelyiség, két konyha, és az épület földszintjén egy nagyméretű, melegítőkonyhás (egyelőre nem üzemelő) étterem, amely kiválóan alkalmas rendezvények lebonyolítására is. A kollégium környéke szépen parkosított, és közvetlen szomszédságában — az illetékes tanács hozzájárulása esetén — sportpályák is kialakíthatók.

A kollégiumi tanács május 26-án megtekintette az épületet. Egyöntetű vélemény volt, hogy apró átalakításokkal minden igényt kielégít, de jó lenne, ha az egészet meg lehetne fogni és a Duna-partra, az egyetem mellé telepíteni. Igaz ugyanis, hogy viszonylag jól megközelíthető (mindkét metróvégállomástól közvetlen busszal), mégis számításaink szerint 30-40 perc távolságra van az egyetemtől. Törökbálinthoz képest ugyanakkor jelentős előny, hogy 10 perces séta árán éjszaka is haza lehet majd menni.

A leendő kollégium eredetileg munkásszállónak épült, ezért — főleg berendezésében — néhány változtatásra lesz szükség. A szobákat íróasztalokkal, polcokkal kell felszerelni, és vásárolni kell hűtőszekrényeket, mosógépeket, tvkészüléket stb. Megoldásra vár még nyilvános telefonvonalak beszereltetése, és annak elintézése is, hogy a BKV autóbuszai a jelenleginél közelebb álljanak meg az épülethez. Reméljük, hogy az említett problémák nagy része a szeptemberi indulásig megoldódik, és ha nem is a Duna-parton, de végre saját kollégiumunkat vehetik ös„zel birtokba a közgázosok.

Egy lépés előre...

(Folytatás az 1. oldalról.)

sát." Ezért szükséges, hogy „a nem alapszervezeti keretben működő KISZ-es csoportok szervezetileg is épüljenek be a KISZ-struktúrába." Az intézményi KISZ-szervezet feladata továbbá helyi politikai program kialakítása és megvalósítása. Ehhez teszi hozzá a határozat közgázos javaslatra: *„E célból kapja meg a szükséges önállóságot és eszközöket."* Szintén a mi kiegészítésünk: *„Szervezzen köröket, klubokat és egyéb fórumokat az aktuális ideológiai, szakmai, politikai és egyéb kérdések rendszeres; nyílt légkörű és felelősségteljes megvitatására."*

A rétegprogram ezt követően a felsőoktatás szükséges reformjához; a régóta íróasztalon heverő diákszociális kezdeményezések valóra váltásához; a kollégiumi, közművelődési és diáksportmozgalom önkormányzati alapra helyezéséhez nélkülözhetetlen KISZ-es feladatokat foglalja össze. Itt még egy közgázos kiegészítés emelkedett a kongresszusi határozat rangjára: *„A kollégiumi diákbizottságok kapjanak gazdálkodási jogkört."*

A közgázos küldöttek rendkívül aktívan vettek részt a KISZ *szervezeti szabályzatának* átdolgozásában is. A budapesti KISZ-küldöttgyűlésen már sok javaslatunk a budapesti állásfoglalás részévé vált. *Érthetetlen módon a kongresszusi előterjesztés e módosítások többségét újra csak nem tartalmazta, sőt, újra egyéni javaslatként kellett felvetni ezeket. Miért nem a budapesti KISZ-bizottság titkárai képviselték az őket megválasztó és kongresszusra delegáló küldöttgyűlés állásfoglalását?* Végül 5-6 (többségében egyetemista) küldött, köztük a mieink javaslatára mégis bekerültek a szervezeti szabályzatba a kongresszuson többek között a következő újabb módosítások: nem kötelező a kéthavonkénti KISZ-taggyűlés; a KISZ-bizottság *a küldöttgyűlés határozatainak megfelelően* kell, hogy irányítsa a KISZ-szervezetet; a rétegtanácsok képviselőket delegálnak az irányító bizottságba; rétegtanácskozásokat hívhatnak össze; a KISZ-tagok *ifjúsági rétegüknek megfelelő* politikai, mozgalmi munkát végezzenek.

Sok javaslatunkat a kongresszus határozatszerkesztő bizottsága nem fogadta el. A végső szavazás előtt azonban ezen többen felháborodtak és újra szót kértek, köztük a közgázos Foltányi Árpád is. Közülük *Lengyel Zsolt* harmadikos budapesti középiskolás három olyan javaslatát is elfogadták, melyet a budapesti állásfoglalás alapján képviselt. Ezek szerint a KISZ *ne csak „neveljen", hanem „egész működésével közvetítse tagjai számára"* a marxizmus elveit, „a KISZ KB munkájában támaszkodik az országos rétegtanácsokra." Szintén csak többszörösen megismételt felvetésre került be a szervezeti szabályzatba, hogy a KISZ-be belépők *maguk választják meg* azt a KISZ-szervezetet és alapszervezetet, melybe felvételüket kérik; valamint azt, hogy minden KISZ-tag képviselje a fiatalság és a KISZ törekvéseit mindazon társadalmi, politikai szervezetekben *(így a pártban is)*, amelyekben dolgozik.

Több javaslatunktól a KISZ-kongresszus elzárkózott, még attól is, amelyet a kongresszusi réteghatározat tartalmaz: nem alapszervezeti keretben is működhetnek KISZ-csoportok; valamint attól, hogy a KISZ-szervezetekben szervezeti kísérleteket lehet folytatni; hogy a KISZ-tagsági viszony a *helyi* politikai program elfogadásán is alapul. (Az első kettőt már a budapesti küldöttgyűlés sem fogadta el a harmadikat viszont igen.)

Végül a KISZ szervezeti szabályzata sok ponton modernizálódott. Így lényegesen kisebb lett az alapszervezet jelentősége a szervezetéhez képest; lényegesen jobban érvényesül a rétegszemlélet. Azonban úgy ítéljük meg, hogy az utóbbi öt évben nem közeledett a szervezet változó valóságához, továbbra is betarthatatlan. A közgázos szervezeti kísérletet formailag nemigen teszi lehetővé, de tartalmilag — a rétegprogrammal együtt tekintve — igen.

A kongresszus egészét is úgy értékeljük, hogy a megújulás számos jelszava, eleme ellenére sem csökkent számottevően a magyar KISZ lemaradása a magyar társadalmi valóság által keltett igényektől. Az országos és a felsőoktatási KISZ mostani kisebb reformjai nem mennek túl azon a szinten, amelyet a Közgáz KISZ már megvalósított. Az elhatározott reformok nem szó szerinti tartalmukban, hanem irányukban lehetnek csak útmutatók számunkra. A Közgáz KISZ-nek tovább kell gondolnia, lépnie.

B. Kiss

Elgondolkodom, tehát elvagyok

Még néhány részlet a KISZ-kongresszusról

VAJNARÁK ZSUZSA

(miskolci Kójál-dolgozó): Az ifjúság gondolkodását alapvetően a társadalmi valóság formálja! A 40-es évek végétől hazánkban kialakult hierarchikus társadalomszerveződési modell legsúlyosabb társadalmi ára az, hogy az egyénnek nincs valóságos köze, beavatkozási lehetősége ahhoz, ami körülötte, vele, létfeltételeivel történik, mert mindent a feje fölött döntenek el. Mi már nem tudunk általában vett társadalomban gondolkodni, hanem csak abban, hogy nekünk, neked, nekem nehezültek a feltételek, a távlatok minden eddiginél bizonytalanabbak. Alapvető változásokra van szükség. Az teremthet perspektívát a fiatalságnak, ha a valóságos társadalmi részvétel válik általánossá, ha szervesen alakuló, építkező társadalom jöhetne létre.

LENGYEL ZSOLT

(budapesti gimnazista): Milyen felnőttekké válunk mi, ez a korosztály, azok a „gyerekek", akiket 18 éves korukig majdnem mindig gyerekeknek, önállótlannak és felelőtlennek tartanak?

KÁLMÁN ZSUZSA

(a Magyar Rádió KISZ-titkára): Az a tény, hogy sokan a hiányosságokat, a kritikát a kívülálló szerepéből vethetik fel, mert nincsenek bevonva az érdemi munkába, a megoldások keresésébe, az egyszerűen luxus, amit egyetlen társadalom sem engedhet meg magának. Országos szinten, legalábbis innen lentről úgy tűnik, legfeljebb drukkerek vagyunk. Hiba lenne, ha az ország egyetlen ifjúsági politikai szervezete, benne 30 év körüli rövidnadrágos felnőttekkel, pusztán kívülállóként bólinthatna a társadalmi, gazdasági reformelképzelésekre. Minél inkább részt vehetünk a társadalom életének alakításában, a döntések előkészítésében, a döntéshozatalban, annál inkább érezzük, vállaljuk érte a felelősséget is.

BUDAINÉ KISS MÁRIA

(Szolnok KISZ titkára): Az elmúlt évtizedben ható új jelenségek nem illeszkedtek a múlt század és a századforduló nagy gondolkodóitól örökölt világképbe. Ennek következménye, hogy a fiatalok tudatában egyre feszítőbb módon van jelen a tanult és a megélt szocializmus. Ez is hozzájárul, hogy a fiatalok egy része elbizonytalanodott, a politikát boszorkánykonyhának látja. A közvetlen politikai tapasztalás meghatározó tudatformáló erő. A kivezető utat a környezetet alakítani tudó, a fiatalok érdekeit határozottabban képviselő, demokratikusabb KISZ jelenti. S az ifjúsági szövetség fejlődése elképzelhetetlen társadalmi, gazdasági életünk fejlődése nélkül.

POZSGAY IMRE

(a Hazafias Népfront főtitkára): A KISZ megújulásához az ifjúsági szövetség önmagában természetesen nem elegendő. Mérlegre kell tenni a párt és a KISZ viszonyát. Úgy hiszem, szerepe lehet a népfront és a KISZ együttműködésének is. Ám ahhoz, hogy ez a kapcsolat a helyi önkormányzatok megteremtésében, a tanácsrendszer működésében, a parlamentben valódi mozgatóerők által működjék, az kell, hogy ezek a szervezetek, intézmények is fejlődjenek, hogy egy fiatalnak kívánatos legyen részt venni bennük és megküzdeni a részvételért. A népfront kívánja a csekevési tér, a kezdeményezési lehetőségek tágítását. Mert ahol katedrát helyeznek a vezetők és a vezetettek közé a politika porondján, ott alattvalók és felsőbbség viszonyáról van szó. Ahol nem kell katedra, ott állampolgár és szolgálatot teljesítő vezetők kapcsolatáról van szó.

NAGY IMRE

(KISZ KB-titkár): Társadalmunkban éleződő feszültségeket érzékelünk, miközben a kétségtelenül meglévő reformelemek sokszor visszafogottak, megvalósításuk lassú, ellentmondásos. Egyre több hallgató fogalmazza meg élesen: van-e a pártnak, a kormányzatnak világos, mozgósító erejű programja problémáink megoldására, napjaink kihívására?

Öt éve egy az ifjúság számára vonzó, a felsőoktatás ellentmondásaira valós válaszokat adó, programot, cselekvési lehetőséget jelentő politikai bizottsági határozatra építettük stratégiánkat. De kiderült, hogy szervezett erőként csak mi vettük igazán komolyan ezt a programot. Így fordulhatott elő, hogy az össztüzet nem a felsőoktatásban sajnos nagyon erős, minden változtatást elutasító konzervatív rétegre, hanem az eredeti célok mellett kiálló többetakarókra, sokszor a KISZ-re zúdították. Generációnk jelentős része elvesztette a reform, ezen keresztül a szocialista megújulás lehetőségébe vetett hitet. A bírálatok iránya egyre inkább a politikai intézményrendszer mechanizmusai felé fordul. Ha továbbra is bizonytalankodást, kivárást, nemegyszer tehetetlenséget tapasztal, az ifjúság az eszmékkel is szembe fordulhat. Közös felelősségünk, hogy ezt elkerüljük.

Az elégedetlenség mindig ott tör ki, ahol némi szelep nyílik: békemozgalom, környezetvédők, szakkollégiumok stb. Mivel a szelep képtelen a gőz elvezetésére, ezért sürgősen elzárjuk, elfojtjuk. De látni kell: ezzel a túlnyomást nem szüntettük meg, csak a pillanatnyi gondot napoltuk el. Arról nem is szólva, hogy milyen nagy szükség lenne erre az energiára!

A valósággal való szembenézés ad alapot politikai program kidolgozásához. Egy demokratikusabb, nagyobb nyilvánosságot, társadalmi kontrolt biztosító, az eltérő nézetek iránt toleránsabb politikai intézményrendszert akarunk? Teremtsünk meg ilyet az egyetemeken, főiskolákon. Az ilyenben felnövő értelmiség ezt fogja megteremteni társadalmi szinten.

B.

ÉVM — Közgáz

Együttműködési megállapodás

Somogyi László építésügyi és városfejlesztési miniszter és Csáki Csaba, egyetemünk rektora május 19-én együttműködési megállapodást írtak alá. Célja és feladata, hogy a tudománypolitikai irányelvek, az építő- és építőanyag-ipar fejlesztésével kapcsolatos kormányzati döntések, az oktatási törvény és a VII. ötéves tervidőszak népgazdasági célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a két intézmény együttműködjön.

Ennek keretében az egyetem feladatának tartja, hogy az építésügyi ágazat számára is közgazdasági szakembereket képezzen. Az egyetem elősegíti, hogy a hallgatók az építési ágazatról megfelelő tájékoztatáshoz jussanak és képzési keretein belül lehetőséget teremt építőipari, illetve építőanyag-ipari ismeretek megszerzésére, kiemelt figyelmet fordítva a külgazdasági szakismeretek bővítésére. A két intézmény együttműködik a nappali, a felnőtt-tagozatos oktatás és a továbbképzés beiskolázási feltételeinek javításában, közösen dolgozza ki a szakirányú közgazdasági ismeretek oktatásának elvi és módszertani kérdéseit. Az egyetem vállalja pályaismertető anyagok, képzési dokumentumok kidolgozását és közzétételét, a minisztérium pedig rendelkezésre bocsátja a közép- és hosszú távú szakemberigényre vonatkozó adatokat. Lehetőséget teremtenek arra, hogy az építési ágazat szakembereit bevonják a képzésbe, valamint arra, hogy a hallgatók évközi és szünidei gyakorlatot tölthessenek az ágazat vállalatainál. Ösztönzik az oktatók gyakorlatait, konzultációit, valamint a hallgatók ösztöndíjas szerződéseit.

A kutatási, fejlesztési kapcsolatok keretében kölcsönösen tájékoztatják egymást. A minisztérium támaszkodik az egyetem szellemi kapacitására, épít erre kutatási feladatai megoldásában. Támaszkodik az egyetemre olyan fejlesztési feladatok kidolgozásában, amelyek az egyetem szakmai körébe tartoznak, és alkalmasak az ágazati közép- és hosszú távú tervezés, a szabályozás módszereinek továbbfejlesztésére, az új vállalatirányítási formák, ezeken belül a vállalatok belső mechanizmusának, elszámolási és érdekeltségi mechanizmusának korszerűsítésére. A minisztérium elősegíti, hogy a pályakezdő közgazdászok az ágazatban tudásszintjüknek és képességeiknek megfelelően helyezkedhessenek el.

A felek elősegítik, hogy intézményeik KISZ-bizottságai a fiatalok társadalmi-politikai együttműködésének kiszélesítése érdekében külön megállapodást kössenek.

Az együttműködési szerződés fontos eleme a folyamatos kapcsolat.

Fotó: Nagy Gábor

Átmeneti állapot(ok)

Dobrovits Iván rektorhelyettes, az egyetemi rekonstrukció felelőse lapunk kérdéseire válaszolva adott tájékoztatót a felújítási munkálatokról.

— *Melyek a költözködés eddigi tapasztalatai?*

— A költözködés nyugodt légkörben zajlott, viszonylag simán. Ezért köszönet illeti a tanszéki dolgozókat, különösen az adminisztrátorokat, a takarítónőket, az egyetem gazdasági személyzetét, de a munkáját jól ellátó költöztető diákszakcsoportot is! Így tudjuk majd átadni a kiürített területeket június 5-én, ahol nyomban munkához látnak. Ez a terület a III. emeleten a lépcsőházig, az I—II. emeleten a rektor szobájának vonaláig terjed majd. A jelenlegi szűkös helyzet várhatóan 1987. nyárig tart, akkor enyhül majd a 7-8 fős tanszéki munkaszobákban szorongók helyzete. Ez a jelenlegi állapot még így is jobb, mint amit eredetileg terveztünk, mivel a déli szárny Sóház utcai részét ideiglenesen még mindig igénybe vehetjük. Meg kell mondanom, elég jól állunk, a tervekhez képest csak 3-4 hónapos csúszásunk van, ami ugye a magyar építőipari állapotot tekintve elég jó. Csak a végleges átadásig, 1988-ig ne nyúlna jobban el!

— *A szeptemberi gólyák milyen újdonságokat találhatnak majd?*

— Előre láthatólag július végére kész a főbejárat, a fölötte elterülő középrész és az aula. Augusztus és szeptember hónapokban folyamatosan birtokba veszi helyét a rektori hivatal, az oktatási rektorhelyettes, az oktatási csoport. A szeptemberi évnyitón az épület több, mint kétharmada már üzemelni fog. Itt szeretnék szólni a bútorok cseréjéről. Ez folyamatos, ahogy a bútoripar részleteiben szállítja a berendezést, részletátvételre kényszerülünk. Ezért a kényelmetlenségért külön elnézést kérünk!

A nyár folyamán végeztetjük még el az összes hiánypótlást is.

— *Mi a sorsuk ezúttal a használt irodabútoroknak?*

— Elsőként felajánljuk különböző oktatási és szociális intézményeknek megvételre. Ha így nem találnak gazdát, az egyetemi dolgozók vásárolhatják — vásárolhatták meg. Több jelentkező esetén sorsolással döntik el, kit illet a vétel. Az árusítást a gazdasági igazgatóság végzi a szakszervezet társadalmi ellenőrzése mellett.

— *Lesz szerecsenmosdatás?*

— A főbejárat feletti részt jelenleg már tisztítják az évszázados szennyeződéstől. A többi azon múlik, mikor és mennyiért javítja ki a felületeket a Kőfaragóipari Vállalat.

— *Az anyagiak...?*

— Hova jár maga? 1986-ra rendelkezésünkre áll a pénz...

— *Mi a helyzet az új kollégium ügyében?*

— A minisztérium részéről biztos ígéretet kaptunk a Fővárosi 3. sz. Építőipari Vállalat Jászberényi úti munkásszállásának megvételére. Az építőipari vállalat már a szerződéstervezetet készíti, néhány tisztázatlan kérdés van még hátra, amely határozott döntést igényel. A kollégiumi tanács ugyanis megtekintette a mintegy 3 éve épült épületet és a működtetésével kapcsolatban különböző megjegyzéseket tett. Nem szeretnénk a 420 fős szállót negyedik ágyak elhelyezésével 500 főssé bővíteni, sőt további vizesblokkok kialakításával a férőhelyek száma esetleg csak 390 lenne. A Közgáz számára úgy is legfeljebb 300 hely jutna, noha a kollégiumba felvételt kérők száma emelkedett. A KT javasolta a rektornak, hogy a gazdasági igazgatóság részéről Kiss Antalt bízza meg az átvételi teendők ellátásával. Ugyancsak javasolta a tanács, hogy a kollégium beindításával kapcsolatos teendőkkel Bodnár Zsigmondot bízzák meg. Intézkedni kell még buszmegálló és telefonkészülékek elhelyezéséről. A kollégium főbejáratával szembeni üres telken esetleg sportpályát lehetne létesíteni. Az egyetem tulajdonába kerülő épületet saját személyzettel kívánjuk üzemeltetni.

M. M.

Az öntisztítás megrázó volt...

A Kőrösi Csoma Sándor alapszervezetet három évvel ezelőtt az akkori elsősök alapították. Az egyetem legismertebb alapszervezete jelenleg 76 főt számlál. Életéről, eredményeiről és problémáiról beszélgettem Jármai Gyulával és Lenger Csabával, a vezetőség tagjaival. Később érkezett, előbb távozott, de a beszélgetésbe bekapcsolódott Tóth „Franyó", a jelenlegi derékhad, a másodévesek képviselője is.

— Hogyan, milyen ötletből, miféle céltól vezérelve alakultatok meg? Hogyan kezdődött közös életetek?

L. Cs.:

Az előéletünkről talán annyit, hogy akkoriban vezették be az új típusú alapszervezeti formát. Egyre-másra alakultak alapszervezetek baráti körökből, és később egyre-másra szűntek is meg. Mi valahogy fennmaradtunk, sőt egy igen gyors fejlődési folyamat eredményeként jutottunk el idáig.

J. Gy.:

Néhány aktív ember kezdte el az egészet. Én a Kőrösi létrejöttének tényezőit abban látom, hogy az egyetemen nem volt olyan tevékenységcentrum, amely kielégítette volna az érdeklődésünket. Világgazdasággal, ezen belül is különböző országok megismerésével és megismertetésével szerettünk volna foglalkozni, ez a Kőrösi eredeti célja. A Kőrösi ilyen tekintetben olyan tevékenységkört képvisel, amely semmi másra nem jellemző itt az egyetemen.

— És az AIESEC?

L. Cs.:

A mi tevékenységünk sokkal tágabb, az AIESEC egészen más oldaláról közelíti meg a kérdést, mással foglalkozik. Fontos számunkra, hogy ezeken a nemzeti estéken jól érezzük magunkat, magát az országot pedig vetélkedőkön, filmvetítéseken és a konyháján keresztül mutassuk be.

J. Gy.: Tulajdonképpen ebből adódik, hogy szinte kimeríthetetlen a téma. Ha minden évben szervezünk 6-10 nemzeti estet, akkor is legalább tíz évig nem lesznek gondjaink.

— Hová tartoztok itt az egyetemen, milyen irányelveket képviseltek, mihez érzitek közel magatokat?

L. Cs.: Fontos törekvésünk arculatot adni a szervezetnek. Az elveinkben és az érdeklődésünkben egymás mellé állítjuk a közművelődést, a tudományt és a politikát. Egyébként a KISZ-bizottsághoz tartozunk és támogatjuk a KISZ-bizottság politikai munkáját, de függetlenek vagyunk tőlük. Félévente öntevékenyen számolunk be a munkánkról. Az idén megkaptuk a KISZ KB Dicsérő Oklevelét is.

— Milyen ma a Kőrösi? Mennyiben változtak az eredeti elképzelések, milyen új dolgokat csináltok mostanában?

L. Cs.: A tevékenységünket koncepciózusan öt klubba szerveztük. A Fókusz klub a nemzeti estek jogutódjaként működik tovább. A Panoráma klub külpolitikai fórum jellegű, ide Pálfy Józsefet is meghívtuk.

T. F.: Ez az egyetlen külpolitikával foglalkozó klub az egyetemen.

J. Gy.: Tavaly felvettük a tevékenységi körünkbe a környezetvédelem kérdését, az

idén ilyen tárgyú TDK-k születtek az alapszervezetben. Ezzel a kérdéskörrel a Szivárvány foglalkozik.

T. F.: Fő témáink: A Balaton, a Sajó, Nagymaros, a levegőszennyeződés és egyéb regionális problémák.

L. Cs.: A Kamera klub keretében szervezzük a Ráday DB-vel közösen a hétfői filmvetítéseket. Ezenkívül él még a Diplomáciai klub, ahol politikai döntési játékokat játszunk.

T. F.: Ez azért jó, mert játék, de földrajzi, történelmi ismereteket is ad, illetve a tudásunkat teszi próbára.

— Franyó, úgy tudom, ti vagytok az új megélénkülési hullámnak a hordozói. Mi hozott benneteket pont ide?

T. F.: Amikor az egyetemre jöttünk, mi is szervezni akartunk valami ilyesmit, de a turista szakosztályon kívül, végül is nem jött össze semmi. A Kőrösi volt az, amely figyelt az elsősökre. Érezni lehetett, hogy itt van valami. Végül is nem kell minden évfolyamnak új közösséget szerveznie, ha már léteznek kész közösségek. Mi itt olyan példát láttunk, olyan csapatot, ahová érdemes csatlakozni.

L. Cs.: Szerencsés dolog, nagyon jól jött ez a frissítés, hogy Franyóék társasága tele van ötletekkel, mert bizony néha már görcsöltünk. A „No megállj csak!" játékot például „megvette" a KEN. Ezt egy KISZ-táborban teljesen komoly témák között, mintegy feloldó ötletként dobta be Franyó, és végül óriási sikere lett. Egyébként legközelebbi ötleteink között szerepel egy lap megjelentetése.

— Úgy hallottam, nem volt midig töretlen a fejlődésetek. Tavaly nagy viták, viharok voltak az alapszerv körül.

L. Cs.: Egy szervezet életében egy törés nem örvendetes dolog, de nincs mit szégyellni. Akkor az alapszerv túlságosan felduzzadt (100 fő) és valamiféle pillanatnyi lemerevedés alakult ki. Végül két táborra szakadtunk. Az okokat a következőkben látom: Személyes ellenszenv alakult ki a vezetőség vezetési stílusával szemben. Négy-öt tag szervezett mindent, a többség nem tudott semmiről, és döntésekből is kizáródtak. Ekkor 15-en, 20-an összeálltak, és kiváltak az alapszervből. Ez jogos kritika volt a részükről. Ellentétek forrása volt a költségvetés is. Erről is és másról is nagyon kevés információ jutott el az alapszervezet tagjaihoz, amit jogosan nehezményeztek. Elgondolkodtunk a dolgon, és megpróbáltunk valamit másképp csinálni. Nagy szerencsénk volt az új energiával teli elsősökkel, mert velük pótolni tudtuk az elvesztett aktív embereket. Végül is ez az öntisztulás megrázó volt, de jó irányba terelte a közösét.

J. Gy.: A vezetőség egységes maradt, és a tagság nagy része is kiállt mellettünk. Mindemellett el kell ismerni, hogy a kiváltaknak a személyi konfliktusokon túl sok mindenben igazuk volt. Az ellentétekben közrejátszott az is, hogy az akkori új tagok egy része nem értett egyet az eredeti, a mi általunk képviselt koncepcióval. További surlódásokat okozott az, hogy hogy a vezetőséggel szemben állók nem támogatták a Ráday-klubhoz való pozitív hozzáállásunkat.

— Ez utóbbi miben állt?

J. Gy.: Egy kollégiumban él a Kőrösi lapszervezet és a Ráday-klub, s szerettük volna az együttműködésből fakadó előnyöket kihasználni. Több közös rendezvényt is szerveztünk.

— Milyen a felvételi rendszeretek?

L. Cs.: A Kőrösi-tagság egy évre szól. A KISZ- és a kőrösis tagság nem rokonértelmi kifejezések. A tagságot minden évben újra felvesszük. Az idén körülbelül 25-en, tavaly 45-en mentek el. A közhiedelemmel ellentétben biztosított kollégiumi heyünk nincs. A munkastílusunk nyitottabbá, demokratikusabbá vált. Senkinek sem parancsoljuk azt, hogy dolgozzon, jelentkezőket keresünk a munkára.

Tolnai János

Tarthatatlan, hogy ne jussanak géphez a hallgatók

Számos hallgatói, KISZ-, illetve kari jelzés után a vizsgatapasztalatokat tárgyalva a rektori tanács is megállapította, hogy a problémák egyik fő csomópontját a számítástechnika oktatása jelenti. Ennek kapcsán *május 27-én, az egyetem vezetésének képviseletében Csáki Csaba, Kollár Zoltán és Dobrovits Iván látogatott el az MSZI-be, hogy ott szemügyre véve a rendelkezésre álló eszközöket, megvizsgálja mennyiben megalapozottak a felvetett problémák, s hogyan lehetne tovább lépni ezen a területen.* A számítástechnikai laborban tartott megbeszélésen több oktató társaságában *Szép Jenő, Csépai János* és *Tarlós Béla* tájékoztatta a megjelenteket. Egyebek között elmondták, hogy a *mintegy harminc gép négyféle típusból áll össze, így a legmagasabb (13) darabszámú típusból álló homogén géppark behatárolja a foglalkoztatható hallgatóságot — ezt használják a tanárszakok, a blokkos hallgatók és a teljes első évfolyam.* Ez a kapacitás *körülbelül 60-70 embernek elég* (egyébként *még ez a létszám sincs kihasználva*), a többiek csak kötegelt feldolgozáshoz jutnak. Elmondták azt is, hogy a korábbi évek gyakorlatától eltérően *újfajta módon oktatják a tárgyat.* Olyan struktúra mellett döntöttek, amely *a programnyelvet másodlagossá teszi, s a rendszerfejlesztést állítja a középpontba.* A tananyag elkészült, s korszerűnek mondható. Még hiányzik *a második félévi jegyzet,* ami egy fejezet kivételével legépelt formában van, *június 30-ig nyomdába fog kerülni,* s remélhetőleg *a következő tanév második félévére a diákok megkaphatják.*

Csáki Csaba az egyetem vezetésének nevében azt hangsúlyozta, *hogy az oktatás jelenlegi formája, amelynek keretében nem, vagy csak igen csekély számban kerülnek gépközelbe a hallgatók, nem tartható fenn tovább, ezen már szeptembertől változtatni kell.* Rövid távon meg kell oldani, hogy a diákok tömegesen géphez juthassanak. Első lépésben meg kell keresni azokat a lehetőségeket, amelyek a jelenlegi eszközállomány mellett kihasználhatók (ezt segítendő az órarendkészítésnél és a teremelosztásnál előnyben fogják részesíteni a számítástechnikát), illetve *már ősztől legalább húszra kell emelni az oktatásba bevonható gépek számát. Az ehhez szükséges pénzt* az egyetem fejlesztési vagy tartalékalapjából, néhány kevésbé használható gép eladásából származó bevételből, *az SZKI által felajánlott kereskedelmi hitelből, továbbá más felderíthető forrásokból fogják előteremteni.* A géppark további bővítése a későbbi évek feladata lesz.

Csáki Csaba végezetül azt kérte, hogy a maximális eszközkihasználásra, az azonnali bővítéshez feltétlenül szükséges anyagiakra, illetve a hosszabb távú fejlesztésre vonatkozó részletes terveket és javaslatokat két héten belül juttassák el az egyetem vezetéséhez.

Zs.

„Fizetési nap"

„A komplex emberi kapcsolatok híve vagyok"

Berend Beáta, a filozófia tanszék adjunktusa a nőnap alkalmából Kiváló Dolgozó kitüntetést kapott.

— Ön 1969-ben végzett az ELTE matematika—filozófia szakán. Mai szemmel ez meglehetősen szokatlan párosításnak tűnik.

— Mindig matematikatanár szerettem volna lenni, így a szakpár egyike adott volt a jelentkezéskor. A gimnáziumi latintanárom, akit nagyon szerettem, megkedveltette velem az ókori klasszikus filozófusokat, s mivel amúgy is érdekeltek a társadalompolitikai kérdések, másik szakként a filozófiát választottam. Sajnos, konkrét haszna ennek a párosításnak nem lett. Az egyetem után Csepelen kezdtem matematikát tanítani, egy szakközépiskolában — édesanyám is e kerületben volt pedagógus, így szép feladatnak tartottam odamenni. A filozófiával sosem volt szándékom kenyeret keresni, ehhez képest már ötödévesként az orvosi, majd végzettként a közgazdasági egyetemen tanítottam óraadóként. A középiskolában nagyon jól éreztem magam, egészséges volt a légkör, ám később olyan változások történtek (az iskolát összevonták egy ipari-tanuló-intézettel, majd presztízsokokból odatelepítették az egri tanárképző főiskola egy kihelyezett tagozatát — ami egyébként azóta megszűnt), hogy nem tudtam tovább ott maradni, s így 1975-től főállásban dolgozom itt, a filozófia tanszéken.

— Biztosan nem volt egyszerű átállni az új életformára.

— Valóban, a középiskolában egy hozzám közelebb álló világ volt, itt az egyetemen mind a tanárok közötti, mind a tanár—diák kapcsolatok szűk sávra korlátozódnak, én viszont a komplex emberi kapcsolatok híve vagyok. Az a véleményem, hogy csak akkor lehetünk igazán kiteljesedett emberek, ha sokféle emberrel, sokféle kapcsolatot tudunk teremteni. A magánéletemet is e szerint szervezem, többféle baráti társaságom van, s itt, az egyetemen is törekszem a kollégákkal a minél személyesebb kontaktusra. Ezek a kapcsolatok nem jönnek maguktól, ki kell dolgozni őket, foglalkozni kell velük, s mindenekelőtt kiemelt szempont kell, hogy legyen a létezésük az ember értékrendszerében. Erre egy példa. Három éve részt vettem egy spanyolországi társasutazáson (az egyik luxusigényem az utazás, évente rendszeresen külföldön töltöm a szabadságom egy részét). A csoportból tízen elég jól összejöttünk, s megállapodtunk, hogy a hazatérés után is fogunk találkozni. Úgy alakult, hogy ezt mindenki komolyan vette, s azóta körülbelül kéthavonta rendszeresen összejárunk. A társaság meglehetősen heterogén, különböző iskolázottságú, műveltségű és különböző világnézetű emberek tartoznak bele. Ezek a beszélgetések, viták feltöltik, felélénkítik az embert, mert ki tud lépni arról a behatárolt világnézeti pályáról, amit a szűkebb és homogénebb családi-baráti kapcsolatok determinálnak.

Szerintem az emberekben óriási igény van ezekre a baráti kapcsolatokra, bár érdekes kettősség figyelhető meg mostanában ezen a területen — mivel korábban meglehetősen erőltette őket a rendszer, mára egy kicsit ezek az igények lejáratódtak. Valahol azonban az emberek mégis-csak társadalmi lények, s ez talán elnyomva, de ma is él bennük. A többség nem kezdeményez, de amikor valahogy realizálódik egy ilyen közösségi létforma, akkor ki tud benne teljesedni, sőt később értékké válhat a számára.

— Az előbbiekben már szóba került a közösségcentrikusság és az utazás, mint két kiemelt szempont. Milyen szempontok rendezik még az életét?

— A munkában, egy kicsit aránytalanul, az oktatás dominál a kutatás rovására. Mindig is ez volt az elsődleges szempont, minden tudományos probléma úgy érdekel, hogy azt hogyan lehet átadni a hallgatóknak. Tudom, hogy ezt egy idő után nem lehet önmagában csinálni — bár tiltakozom az ellen a mai helyzet ellen, hogy jól oktatni nem érték, sőt végeredményben lebecsült dolog. Azért kutatási témám is van, mégpedig olyan, ami a csepeli múltamhoz kapcsolódik. Visszamentem, s készítettem egy mélyinterjú-sorozatot a gyerekekkel és szüleikkel, azt kiderítendő, hogy a család (méghozzá a munkáscsalád), milyen értéket ad át a tanulással és a munkával kapcsolatban. A mintegy 2000 oldalnyi hanganyagot folyamatosan dolgozom fel. Az itt legjobb módszert, az irodalmi szociográfiát sajnos nem tudom alkalmazni, mert kevés szépírói véna van bennem, így valamiféle tudományos megközelítésű szociográfia felé tolódik el a hangsúly. Az eddigi megállapítások talán legfontosabbika, hogy a munkáscsaládokban (amelyek zöme még Csepelen is egygenerációs) tudatos értékátadás nem történik, inkább az életmódon, az életformán keresztül valósul meg az átörökítés.

— Térjünk vissza egy kicsit az oktatásra. Ön tagja annak a tanári csoportnak, akik néhány éve kiscsoportos formában tanítják a filozófiát.

— Több ifjúsági parlamenten is elhangzott, hogy elavult módon oktatunk, az előadásokra nem érdemes bejárni, a jegyzetek régiek. A tanszékvezetőnk megbízott néhányunkat, hogy kíséreljük meg az előadások idejével is megnövelt kiscsoportos formában az oktatást. A korszerű, napi irodalomra jobban támaszkodó, intenzívebb, önállóbb gondolkodást igénylő oktatást hiányoló hallgatói elvárások szerint alakítottuk ki a tematikát, amely nem annyira koncepciójában, mint inkább irodalmi hátterében tér el a hagyományos oktatástól. A jegyzetnek kisebb szerep jut, a tananyag leglényegét nem belőlük, hanem a feldolgozott eredeti irodalom alapján kérjük számon. Ez az eltérés oldalszám-növekedést nem jelent, de mindenképpen nagyobb szellemi erőfeszítést hoz magával, mint a másik. Hamarasan kiderült azonban, hogy az előbb említett magas igények csak a hallgatók egy részét jellemzik, így míg a régi módszernél az igényesekkel kerülhettünk „szembe", addig most fordítva, a kevésbé igényesekkel van ez így. Az idei pénzügyes csoportomnál is megfigyelhető ez az éles differenciálódás — a társaság egyik fele óráról órára lépést tart az anyaggal, míg a másik egyre nagyobb passzivitásba húzódik vissza. Velük nem nagyon tudok mit kezdeni. Ez a módszer tehát egyáltalán nincs még kidolgozva, sokfelé próbálkozunk. Én például az intenzívebb munkáért cserébe megengedem, hogy a dolgozatoknál és a vizsgán a diákok használhassák az irodalmakat, illetve a belőlük készített jegyzeteiket. Erre ugyanis később is lehetőségük lesz, s az összefüggéseket úgyis csak azok tudják kiolvasni a szövegből, akik korábban már átgondolták őket. A filozófiatörténet hiányát úgy próbáljuk enyhíteni, hogy az egyes témáknál visszatérünk a történeti kérdésekre, a korábbi koncepciókra. Ugyanígy a mai nem marxista elméleteket is megkíséreljük bevonni az oktatásba, főleg referátumok készítettésével.

— A magánéletéről elég kevés szó esett eddig.

— Egyik legmeghatározóbb életszakaszom gimnáziumi esztendőim a hatvanas években. Pont abban a korszakban éltem, és pont olyan gimnáziumba jártam, amiről Gothár kitűnő filmje, a Megáll az idő szól. Csodálkoztam viszont, hogy az akkori valóság egy kis szeletéről teljesen megfeledkezik a film, mégpedig arról, hogy voltunk jó néhányan, akik kiteljesedett életet éltünk az akkori ifjúsági mozgalomban, s nagyon komolyan vettük a társadalmi megújulást — sokat akartunk, s talán tettünk is azért, hogy legyen valami. Mindez bizonyára hozzájárult ahhoz, hogy klaszszikus marxista világnézetem máig stabilan megmaradjon. A mostani fiatalok (akik ugyan illúziómentesebbek, de a szilárd világnézet, s az abból következő tartás hiánya hátrányosan érinti őket) azt hiszem, ezt nem élik át, s bár igaz, hogy ez nagyrészt nem az ő hibájuk, de mint leendő értelmiségiek, nem tehetik ki magukat passzív nyugalommal ezeknek a fölöttük álló viszonyoknak. Fokozott felelősség van rajtuk — önállóan kell áttekinteniük a világot, s magukból hozzá kell tenniük valamit.

Szeretem a szépirodalmat, a színházat, a képzőművészeteket, de vannak „normális" női tulajdonságaim is: szeretek öltözködni, kötni, főzni. Szüleimmel élek. Az önálló családról nem mondtam le, de talán egy kicsit túl sok szempontom van a választásnál. Hiányzik a család, gyereket is szeretnék, de nem mindenáron. Hiszek abban, hogy ha nagyon elhatározom akkor ezt a problémát is meg tudom majd oldani.

Zsubori Ervin

Duzzasztott hírek — a vízlépcsőről

Nem csupán egy nagyszabású terv elfogadtatásának szándéka fedezhető fel abban, ha a Bős—Nagymarosi Vízlépcsőrendszer kapcsán a vízügyi szakember a Duna hasznosításának történetéről szól. Mert történi tény, hogy már 1759 óta vesződik a magyar legnagyobb folyójával, hogy szabályozottá, hajózhatóvá tegye. A szabályozási munkák az első világháborúig tartottak, a villamosítás elterjedésével pedig megszülettek a Duna vízerejének hasznosítását célzó elgondolások. Svájci és francia szakemberek terveit Trianon, majd a revansista politika feledtette, s már be is köszöntöttek az ötvenes évek. 1948, a Duna-Bizottság megalakulása után kétoldalú egyezményben deklarálta a csehszlovák és a magyar fél a 142 kilométeres közös folyószakasz hasznosításának igényét.

Semmiképp sem indokolatlan lőugrás, ha a történelem sakktábláján most az 1956-os, majd az 1968-as mezőre ugrunk, később távoli olajmezőkre gondolunk, az energiaválságra, végül 1977-re, az államközi szerződés aláírásának évére. Egy évre rá az Elnöki Tanács törvényerejű rendeletben szólt a vízlépcsőről, melynek tervezése már 1974-ben elkezdődött. Újabb válságos évek következtek, a nyolcvanas évek elején még a tízesztendős leállást is fontolgatták, ám az északi oldalon tapasztalható *30%-os készültség* olyan tény volt, amely négy évre csökkentette a „szusszanásnyi időt". Az 1983-as határidőmódosítás értelmében Bősnél 1990-ben, Nagymarosnál *1993-ban kell üzembe lépniük a turbináknak.*

Idő közben — a nem kicsiny magyarhoni értetlenség, alultájékozottságból származó sértődöttség, az alapos és megalapozatlan ellenkampány miatt — környezeti hatástanulmányok készültek. *Több mint száz tudományos dolgozatot* vettek figyelembe a szakemberek, 33 új tanulmányt készítettek, hogy világosan lássák: milyen ökológiai változásokat okozhatnak a soha nem látott mértékű földmunkák. Harmincmillió forintnál is többe került ez a vizsgálat, melynek befejeztével a következőket állítják a felelős véleményformálók: az adott Duna-szakaszról még nem készült ilyen átfogó vizsgálat; áttekintették az élőlények mindegyik elemét; *az építkezés nem okoz visszavonhatatlan környezeti károkat;* a meginduló biológiai folyamatok kézben tarthatók.

Nézzük, mi a műszaki koncepció lényege! Dunakilitinél duzzasztómű rekeszti el a Duna jelenlegi folyását, így jön létre az óriási tározó. Ebből ágazik ki az az üzemvízcsatorna (rajta a Bősi Vízlépcsővel), amely Szapnál (Palkovičovónál) tér vissza a Duna jelenlegi medrébe. A rendszer alsó eleme a Nagymarosi Vízlépcső, hidraulikai és energetikai egységben a felső létesítményekkel. Csehszlovák területen a Bősi Vízlépcső, az üzemvízcsatorna, a dunakiliti víztározó nagyobb része valamint a Nagymarosi Vízlépcső épül. Mindez úgy, hogy az államhatár helye nem változik. A vízlépcsőrendszer létesítményei 10 000 ha csehszlovák és 4000 ha magyar területet vesznek igénybe.

Néhány éve annyi szó esik a rendszer ökológiai hatásairól, az állítólagos árvíz- és szennyvízár veszélyről, hogy már-már elvész tudatunkból a vízlépcső igazi célja, haszna. *A cél a folyó adottságainak komplex hasznosítása,* tehát energiatermelés, vízi út biztosítása és az árvízveszély átfogó prevenciója. (A komplex hasznosítás átgondoltságáról május 29-én a győri vízügyi igazgatóság igazgatóhelyettes főmérnöke, Jakus György győzött meg.)

A VÍZENERGIÁRÓL:

a fejlett európai országok a rendelkezésre álló (technikailag hasznosítható) vízerőkincs 60-90%-át már munkába fogták. Hazánk e tekintetben (is) a sor végén áll, mert a Duna hasznosítására csak most készülnek a tervek. A Bős—Nagymarosi Vízlépcső teljesítményéből 1,8 milliárd kWh villamos energia illeti meg Magyarországot, melynek kétharmadát húsz esztendeig a kivitelező munka nagy részét elvégző *osztrák félnek adjuk át.* (Lásd a május 29-i napilapokat.)

A HAJÓZÁSRÓL:

távlati követelményeket is kielégítő hajóút jön létre, 40%-kal nő a hasznos hajózási idő alap, a hajók hordképességének kihasználási lehetősége 20%-kal nő, felére csökken a hajók energiaigénye. (ez egészen jól hangzik, nem?)

AZ ÁRVÍZI VESZÉLYRŐL:

az állandó duzzasztás tartására kiépülő tározó és árvízvédelmi töltések, az árvizek megosztott levezetése — a Duna-mederben és az üzemvízcsatornában — a védett területen levő nemzeti vagyon lényegesen nagyobb fokú biztonságát eredményezi.

A nagyberuházás keretében megépülő infrastrukturális építmények pedig közvetlenül szolgálják majd az érintett terület általános fejlesztését. A következők építésére lehet számítani: Nagymaros és Visegrád közötti közúti híd, több szennyvíztisztítómű (Győr erre 650 millió forintot kapott), Nagymaroson étterem, a Szigetköz északnyugati részén épülő regionális ivóvízmű, közel 1000 ha nagyságú, ma még védetlen terület árvízmentesítése stb.

Nem tudom, hogy idegnyugtató-e, ha ilyet olvas az, aki eddig megalázó módon ki volt zárva az informálásból. Fülesekre, fél-legális, illegális és alacsony példányszámú, szűk körben terjesztett kiadványokból, a közvélemény megnyugtatására szervezett előadásokból tudhattunk meg dolgokat erről a nagyszabású építkezésről. Most — történelmi tény: először — újságírók egy csoportjának bemutatták az építkezéseket. Láttuk, hogy a tervezők, kivitelezők valódi gondokat profi módon megoldani kívánó, valódi szakemberek. Láttuk a bősi gigantikus építményt, illetve azt az infernális gödröt, amelyben egyelőre beton és beton látható az irgalmatlan méretű gépek és daruk mellett, alatt. Láttunk terveket, hallottuk a mikrobiológust, módomban állt interjút készíteni a Nagymarosi Vízlépcső főtervezőjével. E sorok írásakor is zúg a fejem a tengernyi információtól. Bízom abban, hogy a duzzasztott híráradat után mértéktartóan, ám folyamatosan hömpölygő tájékoztatás fogja elárasztani megnyugtató hullámaival az egész országot.

Dlusztus Imre

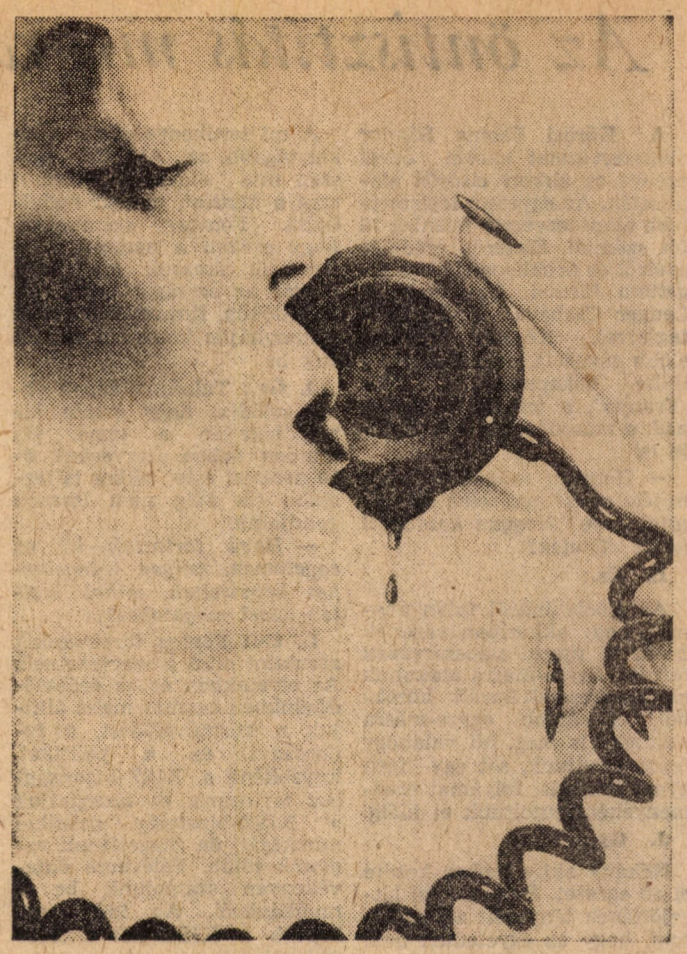

Tragikus vallomás

Syd Brak rajza

Gaál Miklós:

Eső

Eső koppan ablakomon,
ritmust ver az éjjelen át,
s lámpafényben az ereszről
ezüstgyöngyként hullik alá
a vízcsepp, hogy tovafutva
pocsolyává gyűljön össze.

„Harmincfogásos" amerikai egyetem Bécsben

Kicsit nehezen jött össze beszélgetésünk *Borsányi Györgygyel.* Nem csoda, hiszen a Párttörténeti Intézetben végzett munkája „mellett" egyetemünk tudományos szocializmus tanszékén is oktat. S az elmúlt hónapokban érdekes megbízatása volt. Amerikai diákoknak Kelet-Európa történetéről tartott előadásokat, február elejétől május végéig az Institut of European Studies bécsi „fiókjában".

— *Tanár úr, kérem beszéljen erről a Magyarországon eléggé ismeretlen intézetről!*

— Az Európai Tanulmányok Intézetét 1950-ben 40 amerikai egyetem alapította. A központ Chicagoban van. Bécs mellett az intézetnek még hat európai (Durham, London, Freiburg, Madrid, Nantes, Párizs), egy latin-amerikai (Mexikóváros) és két ázsiai (Szingapúr, Nagoya) „lerakata" van. Ennek az alapítványnak az a fő célja, hogy azok az amerikai diákok, akiknek erre igényük van, egy félévet vagy egy teljes évet külföldön tölthessenek egyetemi tanulmányaik alatt, nyelvet tanuljanak és világot lássanak.

— *Miért jönnek az amerikai diákok Európába?*

— Különböző okokból. Van, akit családi-származási háttér vonz Európába. Van, akinek később Európához kapcsolódó állása ez. Vannak, akik barátnőjükkel vagy barátnőjükkel a szülőktől távol szeretnének tölteni egy évet. Van, aki a klasszikus zene iránt érdeklődik, ezért Beethoven városába, Bécsbe vágyódik. De más európai városoknak is van Bécshez hasonló előnyük. Akit a festészet érdekel Madridba vagy Párizsba utazik: akit viszont az irodalom vagy a színház vonz — Londonban tanul. Tehát a motiváció mindig más.

— *Gondolom, az anyagi okok is szerepet játszanak a döntésben.*

— Természetesen. Az Egyesült Államokban

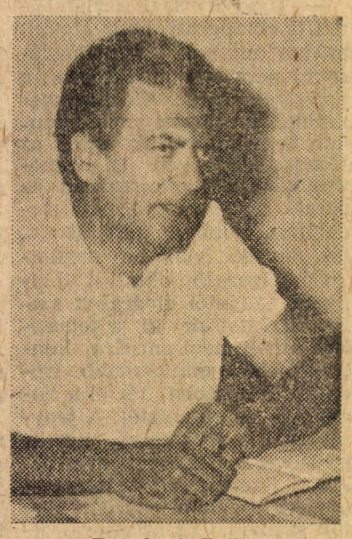

Borsányi György

15-20 ezer dollárba kerül egy szemeszter,

ezzel szemben Bécsben csak 7 ezer dollárt fizetnek a tandíjért és a szállásért. (Ez az összeg az ellátást már nem tartalmazza.) Mégis főleg a jobban kereső amerikai családok gyermekei tanulnak Európában. Sokan úgy vélik, hogy később nem lesz idejük arra, hogy átkeljenek az óceánon és bejárják Európát. A szemeszter szerves része ugyanis az utazgatás; a Bécsben tanuló egyetemisták a hétvégeket általában valamelyik másik európai országban töltik.

— *A 40 alapító egyetem diákjai közül ki utazhat Európába?*

— Gyakorlatilag minden érdeklődő diák, ha tanulmányainak költségét ki tudja fizetni, és ha útjához saját egyeteme is hozzájárul. Nem létezik tehát valamilyen felvételi rendszer.

— *Hogyan készítik fel a diákokat az európai útra?*

— Vaskos kötegbe foglalt tanácsokat adnak egy-egy országról. Például azok, akik Bécsben tanulnak, megtudhatnak minden gyakorlati jellegű dolgot a városról, Ausztriáról. Azt például, hogyan néz ki és mennyibe kerül egy villamosjegy, mit kell fizetni büntetésként, ha valaki jegy nélkül utazik, hol van a piac, milyen mértékegységek vannak Ausztriában, milyenek a vásárlói szokások, mit érdemes megnézni Bécsben.

— *Miért éri meg az amerikai egyetemeknek az, hogy intézetet alapítanak Európában?*

— Az amerikaiak főállású tanárokat nem alkalmaznak, csak mellékállásúakat európai fizetéssel. A tanítás színvonala ugyanakkor nem alacsonyabb — sőt talán magasabb — mint az Egyesült Államokban. Bécsben zömmel a Bécsi Egyetem angolul beszélő tanárai oktatnak, de a városban, vagy az ENSZ kirendeltségen tartózkodó más tudósok is.

— *A diákok több tárgy közül választhatnak?*

— Az étlapon 30 „fogás" van: ebből három-négy tárgyat kell választaniuk. Emellett természetesen a német nyelv is kötelező. A lehetőségek közül, csak néhányat említek: Bevezetés a bécsi zenébe, barokk művészet, osztrák művészet és építészet, nemzetközi pénzügyek, komparatív makroökonómia, Ausztria története, pszichoanalízis stb. A témaajánlatok között szerepel Kelet-Európa története is, s mivel elegendő jelentkező volt; levélben kértek fel, hogy tartsak előadásokat e témakörből.

— *Mely országok történetét tekinti át ebben a tárgyban?*

— Lengyelország, Csehszlovákia, Magyarország, Románia, Jugoszlávia, Bulgária, Görögország és Albánia XX. századi történelmét egészen napjainkig. A Szovjetunióval és Németországgal nem foglalkozom — ezek külön tárgyak lettek volna, csak a kevés jelentkező miatt nem indultak be.

— *Milyen az amerikai diákok többségének a felkészültsége?*

— Az európai tanárok elcsodálkoznak

mi mindent nem tudnak

az öreg kontinensről.

És sokan azt a könnyelmű következtetést vonják le ebből, hogy szinte analfabéták az európai egyetemistákhoz képest. Az első benyomásom nekem is ez volt, de később ezt módosítottam. Mi európaiak hajlamosak vagyunk arra, hogy a világirodalmat azonosítsuk az európai irodalommal, vagy hogy egyenlőségjelet tegyünk az európai és egyetemes kultúra közé. Az európai szemlélet eléggé provinciális; nem sokat tudunk például a kínai színházról, vagy Afrikáról egy átlag európainak csak a tamtam dobok jutnak eszébe.

Az amerikai diákok számára viszont Európa csak egy, a lehetséges kultúrák közül: náluk azonos súllyal esik latba emellett Ázsia és Afrika is. Sőt, most például Latin-Amerika és Japán iránt nagyobb az érdeklődés. Igaz, hogy az amerikai diákoknak Michelangelo, Raffaello vagy Thomas Mann neve kevesebbet mond, mint a magyar diákok többségének, de mégsem mondhatjuk, hogy műveletlenek: műveltségük más irányú, kevésbé humán beállítottságú.

— *Ha Európáról ilyen csekély ismeretekkel rendelkeztek a diákok, akkor Kelet-Európáról sem tudhattak sokmindent.*

— A többség gyakorlatilag semmit. Ennek megvoltak az előnyei és hátrányai is. Sok energiát kellett fordítanom olyan dolgokra, ami nálunk általános iskolai tananyag. Vagyis a térképen kellett megmutatnom, hogy hol vannak ezek az országok, milyen nyelven beszélnek itt, és így tovább. Ugyanakkor, mivel ezekről az országokról szinte semmit sem tudnak, előítéletük sincs — szemben a magyar diákokkal, akiknek a fejében már az órák előtt emocionálisan kész a megfellebbezhetetlen ítélet egy-egy nép iránt.

— *Ez a nyitottság egyben nagy felelősséget is jelent, hiszen gyakorlatilag mindent elhisznek Önnek, amit mond.*

— Ez így van. De mi sem kételkednénk egy kameruni tanár szavaiban, ha például Kamerum és Gabon közötti határkérdésben az országa igazát bizonyítaná. Ők is mindent elfogadnak tőlem, mert semmiféle alapjuk sincsen Kelet-Európáról. Ritkán adatik meg egy történelmet oktatónak az, hogy tárgyát szinte egzakt tudományként taníthatja.

— *Érzelmi-származási kötődés sem fűz senkit az Ön csoportjából egyik kelet-európai országhoz sem?*

— A csoportomhoz tartozó gyerekek rokonságában szerepel egy-egy cseh, lengyel, illetve horvát nagymama. A három diák közül azonban csak a félig cseh származású kislánynál vehettem észre némi vonzódást a cseh történelemhez. Amúgy szemléletükben semmilyen jelentősége sincs a két-három generációval előtte történteknek.

Ugyanígy a bőrszín sem játszik szerepet náluk. Nincsenek válaszfalak feketék és fehérek között, a barátság sem a bőr színe alapján jön létre. Egy fekete kislány például két fehér barátnőjével lakik együtt, egyszerűen csak azért, mert velük érzi jól magát. Együtt utaznak külföldre is, és a bőrszín nem tabu téma náluk.

— *Jártak már diákjai február óta Magyarországon?*

— Az első szeminárium után csak úgy mellesleg megemlítettem nekik; ha már itt vagytok Bécsben, ugorjatok át Pestre is! Úgy látszik, számukra a tanár szava parancs, mert a következő héten negyvenen jöttek át Budapestre; a 23 diákomhoz még haverok, barátok, lányok is csatlakoztak. Februárban a ködös, hideg Budapest a lehető legcsúnyább arcát mutatta nekik, de első közvetlen

találkozásuk a kommunizmussal elementáris hatást tett

rájuk. Ez kezdődött már a határon: nem motozták meg őket, nem forgatták ki a zsebüket. Könnyen találtak Pesten olcsó szállást. Szabadon mászkálhattak az utcákon, az emberek félelem nélkül beszéltek velük, s olykor a kormányzat egyes döntéseit is kritizálták. Pusztán az a tény, hogy itt normális emberek normális hétköznapi életüket élik, már ez is felkavarta a totalitáriánus rendőrállamokról alkotott eddigi képüket.

— *Felkerestek más szocialista országokat is?*

— Igen, Jugoszláviában, Lengyelországban és az NDK-ban is jártak. A legrosszabb benyomásaik is sokkal pozitívabbak voltak annál, amire előtte fel voltak készülve. Az NDK-ból például nagyon lelkesen tértek vissza, mert az ottani diákoktól megtudták, hogy ők az államtól kapnak pénzt azért, hogy tanuljanak, és az állam munkahelyet is biztosít számukra.

— *Milyen a számonkérés a bécsi intézetben?*

— Az amerikai diákok minden felvett tárgyból zéhát és szakdolgozatot írnak, és természetesen ezekből vizsgáznak is. Nagyon komolyan vesznek mindent, hiszen a tanulás náluk vérre megy. Az Európában végzett szemesztereket az USA-ban is elfogadják, és az állásokról komputeres pályázati rendszer dönt. Itt minden osztályzat számít. Így amikor éppen nem utazgatnak, minden órán részt vesznek.

— *Az előadásoknál nem jelentett eleinte nehézséget Önnek az, hogy a diákok amerikai szlenget beszélnek?*

— Akkor még nem volt baj, amikor én beszéltem, mert ők megértettek engem; fordítva ez már kevésbé volt sikeres. A diákok ráadásul a legkülönbözőbb vidékekről — Atlantából, Minnesotából, a keleti és nyugati partról — érkeztek. Még a texasi Christine-t értettem meg a legjobban, így őt kértem meg eleinte, hogy „tolmácsoljon". A diákok nagyon segítőkészek voltak, szívügyüknek tekintették, hogy angolságomat „életközelbe hozzák". Éppen ezért éjszakákat dumáltunk át a lakásaikban.

— *Az elmondottakból arra következtetek, hogy nagyon jó lehet a hangulat az intézetben.*

— A légkör teljesen kötetlen, baráti és bizonyos fokig a humort sem nélkülözi. Egy dékáni körlevél például arról szólt, hogy kullancsok vannak a bécsi erdőben. Mivel az USA-ban ezt nem ismerik, részletesen leírták, hogy néz ki az állatka, mit kell csinálni, ha az ember bőrébe kerül, miért veszélyes ez stb. De ugyanilyen személyes hangon tárgyalják a komolyabb témákat is.

Ez azért jelentett nagy élményt nekem, mert ezek a körlevelek is arról tanúskodnak, hogy bármit meg lehet úgy írni, hogy partnerként kezelem a diákokat. Ehhez abból kell kiindulni, hogy *ember beszéljen emberrel,* és ne hivatal az ügyféllel. Ha a magyar gyakorlatra gondolok — hazánk elmúlt 500 éves történelme alatt inkább csak ez utóbbira volt példa...

Rózsa Iván

Ideák és ideológiák

A képzéskorszerűsítés egy kritikus pontjáról

Idestova egy éve, hogy átfogó képzéskorszerűsítés indult útjára egyetemünkön, s lassan-lassan már felsejlenek a megújult, átrendezett ismeretanyagok „tervrajzának” körvonalai. Lezajlottak az első viták is. Az alábbi írás éppen egy ilyen vita — az I—II. (elméleti-gazdaságpolitikai) ismeretkörről kidolgozott munkaanyag szakértői vitája — nyomán született, egyfajta reakció tehát az eszmecserékben felszínre került véleményekre, problémákra.

Ideológiai darázscsípések

A tervezett korszerűsítési lépésekkel kapcsolatos érvek, ellenérvek, vélemények, minősítések áttekinthetetlenül kavargó tömegéből olykor élesen kiugrik egy-egy értékelés, amelyre mindenki felkapja fejét: az ideológiai-politikai tartalmú megítélések. A politikai gazdaságtani alaptárgy témavázlatával kapcsolatban például az említett viták során vitakérdésként merült fel a munka marxista irányultsága, elkötelezettsége. Hát igen, aligha akad marxista közgazdász, aki ne venné zokon, ha munkájának elkötelezett mivoltát vita tárgyának tekintik. Az effajta felvetésekre a 80-as évek második felében is nagyon érzékenyek vagyunk... Mintha darázs csípte volna meg a legkényesebb testrészén, úgy rándulnak össze a korszerűsítésen dolgozó harmincasok, sőt még a huszonéves is, a tervezett változtatások ilyen jellegű ideológiai-politikai interpretációját hallván.

Az ideológiai érzékenység úgy tűnik semmivel sem kisebb a legfrissebb évjáratú kollégáknál, mint az előttük járóknál, hiába, hogy csak hírből hallottak „vörös farokról”, nézetek kényszerű visszavonásáról, ideológiai ellenség-bélyegekről. Annál persze mi sem természetesebb, hogy — sok egyéb mérce mellett — a politikai gazdaságtani alapok lerakását célzó vázlatok ideológiailag is megmérettetnek.

Hogyan sáfárkodnak az e témákon dolgozók a marxi örökséggel? Miként használják fel a dialektikus módszert? Mennyire „tiszta forrásból” merítik korszerűsítési eszméiket?

Csakhogy az ilyen ideológiai tisztaságvizsgálatok alkalmával gyakran feledkeznek meg arról, hogy a marxi tiszta forrást nem elég vég nélkül meregetni, bővíteni, utántölteni is kellene. Bármilyen kiapadhatatlannak tűnő artézi kút is tudományágunk alapítójának életműve, nem olt differenciálatlanul mindenfajta szomjat.

Az utóbbi évtizedekben a közgazdaságtannak jó néhány új ága fejlődött ki, amelyekre legfeljebb csak utalásokat találunk a klasszikus elméletben. Marx nem épített ki — mert az ő korában — a gőzmozdonyok és a létminimum szintjén tartott munkástömegek korszakában — nem is lett voolna semmi értelme — háztartás-gazdaságtant, csupán az utalások szintjén foglalkozott környezet-gazdaságtannal. Alapítói atyáink érthetően sohasem írtak mikroökonómiát, hiszen nem a tőkés számára adandó racionális gazdálkodási tanácsok izgatták őket. Marx életében gyakorlatilag nem elemezte (bár közismerten tervezte) az állam gazdasági szerepvállalását, nem alkotott marxista „public economics-t”. Sőt a hatalmas marxi életmű bizonyos értelemben a legmonumentálisabb torzó maradt — nélkülözve a világgazdaságtanról tervezett kötetet.

Hol az a pecsét? És ki üti rá?

Az értékelméleti viták mai állását ismerők jól tudják — ma már azt sem könnyű eldönteni tulajdonképpen mi tekintendő originális marxi értékfelfogásnak. Hogy lenne hát eldönthető: milyen mikroökonómiát csinált volna Marx, ha erre indíttatása lett volna. És vajon hogyan festene a marxi világgazdasági elmélet, ha Marx kidolgozta volna? Hol a hiteles hely, ahol a pecsétet ráütik a közgazdaságtan eme új, Marx által nem művelt ágaira? Vagy talán az lenne követendő megoldás, ha a korszerűsítők csak „A tőke” által tárgyalt problémákra szorítkoznának? Ezekre a kérdésekre nincs válasz...

„Igazságot tudj, aztán szidj csak másokat”

Különösen érzékeny pont az elméleti alaptárgy korszerűsítésekor a polgári közgazdászok eredményeinek beépítése a tematikába, a tervezetekbe. E kényes művelet némelyekben szinte automatikusan kiváltja a korszerűsítőkkel szemben a polgári téveszméknek való bedőlést, a marxizmustól való elkanyarodás vádját.

Sajnálatos, hogy a jóléti gazdaságban polgári miliőben született meg, hogy a környezet-gazdaságtannal sem mi marxisták kezdtünk először foglalkozni. De ha már így van, figyelmen kívül hagyhatjuk-e határokon (ország- és ideológiai határokon) túl felhalmozott tudást? Indulhatunk-e tiszta lappal, kezdhetünk-e mindent elölről? Nem, még ha a polgári elfogultság kétségkívül rajta hagyta is szembetűnő bélyegét a nyugati közgazdaságtani eredményeken. Kötelességünk elismerni, megérteni, felhasználni ezeket, lehántani róluk az elfogultság rétegeit. Mindenfajta tantárgyfejlesztést — így az elméleti alaptárgy, a politikai gazdaságtan fejlesztését is — nehezíti, hogy mind ez ideig nem születtek általános érvényű, nagy szintetizáló munkák, sem a szocialista, sem a mai tőkés gazdaságról, marxista közgazdászok tollából. Egyszer talán majd, ha alábbhagy a képzéskorszerűsítési munkaláz, el kellene gondolkodnunk azon is, miért nem. Lemaradásunkért megkésett, lassú fejlődésünkért nemcsak és nem is elsősorban a szegényes körülmények hibáztathatók, hanem saját tudományos impotenciánk, amely — emberi gyengéinken és a serkentés hiányán túl — javarészt korábbi korlátozott mozgásterünk következménye. Önmagunk bekerítése, megbéklyózása nem kis részben éppen annak a beszűkült szemléletnek tulajdonítható, amely évtizedekig nem tartott előadhatónak semmit, amire nincs idézet a Tőkében.

Nemcsak hogy nemigen lehet egyetemes hatású, iskolateremtő marxista közgazdászokról beszélni körülményeink között, de azoknak a közgazdászoknak az eredményei is lassan szivárognak át a köztudatba, akik eredményeket érnek el, ha csak részterületen is. Mint minden megújulásra váró diszciplínában a honi marxista közgazdaságtanban is felüti fejét a szakmai féltékenység és akadékoskodás. Nagy a tehetetlenség ereje, s ez a bizonytalanabb személyiségeket könnyen a földre rántja. Márcsak azért is, hogy átlépjük a saját árnyékunkat, szükség van külső impulzusokra, kényszerítő körülményekre, szükségünk van a vitára. Ilyen állapotunkban nem nélkülözhetjük a polgári közgazdaságtan eredményeinek és módszereinek a kritikai elsajátítását, nem kerülhetjük el az elénk dobott kesztyű felvételét. A polgári közgazdaságtan — mély válsága ellenére — komolyan veendő ellenfél és nem pofozóbábu. Ahogyan Ovidius mondta: „Szabad az ellenségtől tanulni.” A polgári iskolák fejlődésének a követésében azonban a hazai politikai gazdaságtan elvesztette (sőt talán meg sem találta) a fonalat. Mire egy-egy szálat elkapunk, az a szál már csaknem teljesen kifakul. Szűklátókörűségünk résein alighogy beszivárogtak a Keynes és Kalecki nevével fémjelezhető gondolatok, alighogy megkíséreltük ezek *használható* elemeit politikai gazdaságtani rendszerünkbe emelni, a keynesi rendszer válságba került. Marx kora polgárainak művein köszörülte az elméjét, miért gondoljuk, hogy nekünk már nincs szükségünk erre?

Marxtól kiindulva, vagy Marxhoz eljutni?

Minél kevésbé foglalkozunk a polgárokkal, minél nagyvonalúbban hagyjuk figyelmen kívül munkásságunkat a marxista politikai gazdaságtani tananyagok megtervezésekor, minél kevésbé mélyülünk el az általunk kitermelt gondolatokban, annál könnyebben ejtenek csapdába benünket is, hallgatóinkat is másodlagos és harmadlagos feldolgozásaik, a rosszul sikerült „marxista” utánérzések. Saját magunkat is jobban megismerjük a polgári elmélettel való vita próbakövén (noha ez a találkozás önmagunkkal, a szembenézés saját elméleti tehetségünkkel (vagy tehetetlenségünkkel) nem feltétlenül lesz számunkra kellemes). Marxhoz is közelebb kerülünk, ha művét nemcsak a polgári elődök gondolataival tudjuk összekötni, hanem a mai polgári közgazdaságtan ismeretében, kitágult horizontról fordulunk hozzá újra. Az ókori bölcsesség ma is aktuális: „Ha az egymással ellenkező nézeteket nem adják elő, nem lehet a jobbikat kiválasztani.” (Herodotosz). A hallgatóknak el kell jutniuk Marxhoz, mégpedig nem azért mert más kiváló közgazdászt megismerni nincs lehetőségük, hanem értelmes választás és belátás alapján. Nem kételyek nélkül, hanem kételkedve, nem diétás marxista koszton tartva, hanem a szellemi „svédasztal” gazdaságának ismeretében is.

Egyes jóhiszemű marxista purifikátorok nem is tudják mennyit ártanak Marxnak, a feltétlen és gondolkodás nélküli elfogadtatás igyekezetével. Az elméletkorszerűsítéssel foglalkozók ezzel szemben nem ragaszkodnak ahhoz (képtelen dolog is volna), hogy hallgatóink eleve „marxistaként” induljanak, határozottan reménykednek viszont abban, hogy tanulmányaikat így fogják befejezni. A Közgazdaságtudományi Egyetemen tanított tárgyak összességének kell marxistává nevelni őket, kell ilyenné formálni szakmai világlátásukat, s nem pedig valamiféle ideológiai gyorstalpaló tárgynak kell „marxista bizonyítványt” kiállítani számukra.

Hegemónia teljesítmény által

Nem túl laza, engedékeny felfogás ez? — kapják fel bizonyára a fejüket sokan ennél a passzusnál. Hol marad így a marxizmus hegemóniája? Hogy lehet egyáltalán hegemóniáról beszélni, ha a diákság mindenfajta polgári nézettel ismerkedik már tanulmányai első napjától fogva...

A marxista ideológia hegemóniáját az oktatásban sem lehet erőszakkal kikényszeríteni. (Adminisztratív intézkedésekkel távol tarthatjuk ugyan a konkurens nézeteket a pályától, de ettől még az ideológiában nem ugrunk magasabbra, nem dobjuk messzebbre a gerelyt.) Az is lehet, sőt valószínű, hogy rosszabbak lesznek az eredményeink, ha nem lihegnek előttünk vagy mögöttünk a szellemi vetélytársak, a nem marxista megközelítések. *A marxizmus hegemóniáját végső soron a korszerűsített tananyagokban testet öltő tudományos teljesítményeinkkel lehet biztosítani, és a teljesítmények semmi mással nem pótolhatók.* A hegemóniát az egyetemi vezetés (tágabban az oktatásirányítás) a teljesítmények feltételeinek a megteremtésével támaszthatja alá, nem a teljesítményhiány elnézésével, nem a silány áru elfogadásával. A marxizmus nem lehet védjegy, amit elég ráragasztani a rosszul összebarkácsolt didaktikai programcsomagra. Nem szabad megengednünk, hogy Marxot csomagolópapírként és ragasztóként használják a szellem szabad piacán eladhatatlan alkotások „összetartására”. Márpedig erre nagyon is meg van a hajlam.

A korszerűsítés során persze szükségünk lehet egyfajta szellemi „vámvédelemre”, de csak azért, hogy a marxista szellemiség megerősödjék, és nem azért, hogy verseny híján eltompuljon. Az is fontos, hogy a mindenkori oktatásirányítás a reményteljes új hajtásokat védje, ne a gyomokat és a leszáradt ágakat. Mint minden progressziónak, a korszerűsítésnek is szüksége van marxista megalapozásra, vonzó, friss és hódítani képes ideológiára. Ha a fejekben nem tudunk hegemóniát kiharcolni, akkor sehol sem tudunk. Ez azonban aligha lehetséges érzékeny, ütőképes, nyitott, feladatára koncentráló, marxista oktatás, a fejlemények elébe menő, orientáló eszmerendszer nélkül. Ha azonban eszmékben gondolkodunk, emberekben kell gondolkodnunk, hiszen az eszmék két lábon járnak.

Ez a Pietro Nenni-nak tulajdonított mondás különösen igaz napjaink marxista oktatásában, és igaz itt az egyetemünkön is. Az ifjúság szemében a marxizmus sohasem a marxi életművel azonos, hanem gyakorta csak egy rosszul fizetett, fásult oktatóval, aki fojtogatóan kisszerű problémák hálójában vergődik. Az oktatók tetemes részének nincs energiája arra, hogy nagy kérdéseken törje a fejét, hogy összegyűjtse az erőt az előrelépéshez, a korábbi szint meghaladásához. A négy-, ötezer forintos adjunktusok és a háromezerötszáz forintos tanársegédek számára a legnagyobb kérdés nem az, hogy miként válaszolhatnánk a polgári kihívásra, hanem sokszor csak az, hogy hogyan jönnek ki másodikáig.

A korszerűsítés során számolnunk kell azzal, hogy ideológiát nem lehet „maszekban” vagy gmk-ban csinálni! Az anyagi feltételek hiányáért a tárgyaik megújításával küszködő, marxista oktatókat nem kárpótolhatja a munkájukat övező elismerés sem, hiszen az is hiányzik. Az egyik oldalon a gyanakvás (marxista ez még?) — a másik oldalon az érdektelenség, (mi az, hogy marxista?). A marxista oktató megbecsülése, presztízse az egyetemeken általában az átlagos oktatóé alatt marad, amely utóbbi köztudomásúan szintén nem túl magas. Ez több, mint veszélyes a marxizmus elméleti hegemóniája szempontjából.

És ezen semmilyen vázlat, semmilyen tantárgyi program sem segít. Az uralkodó eszme nem lehetne vonzó, elismert személyiségek nélkül, vonzó személyiségek viszont ritkán nőnek fel kicsinyes körülmények között. Az elméleti alaptárgyak korszerűsítésének ügye (és a korszerűsített tananyagokban testet öltő marxista szellemiség közvetítésének hatásfoka) a legnagyobb mértékben azon múlik, kik, milyen elkötelezettséggel, milyen odaadással tanítanak majd öt, vagy tíz év múlva.

•

A képzés korszerűsítése a marxista közgazdasági alaptárgy esetében is egyenes arányban áll a korszerűsítők képzettségével és képzelőerejével. Ennél fogva értelemszerűen behatárolt. A lépések — minthogy járatlan, új utakról van szó — szükségszerűen botladozók, bizonytalanok lesznek. Ezért lenne olyan nagy szükség a jóindulatú, segítőkész kritikára, az önzetlenül rendelkezésre bocsátott, sok évtizedes tapasztalatokra, az eredménnyel kapcsolatos várakozások „normális szintre” való beállására, a politikai-ideológiai bizalomra. Ezért lenne nélkülözhetetlen az ideológiai tárgyak korszerűsítésével bajlódóknak széles pillérekre és támasztékokra. Elengedhetetlen feltétel a minden változtatástól való félelem görcseinek oldása. A korszerűsítők az Osváth Ernő-féle kocsiúton haladnak, ahol előrelépni veszélyes, hátralépni veszélyes, megállni is veszélyes. Megállni is veszélyes, és pláne most már.

Szabó Katalin

Marilyn Monroe

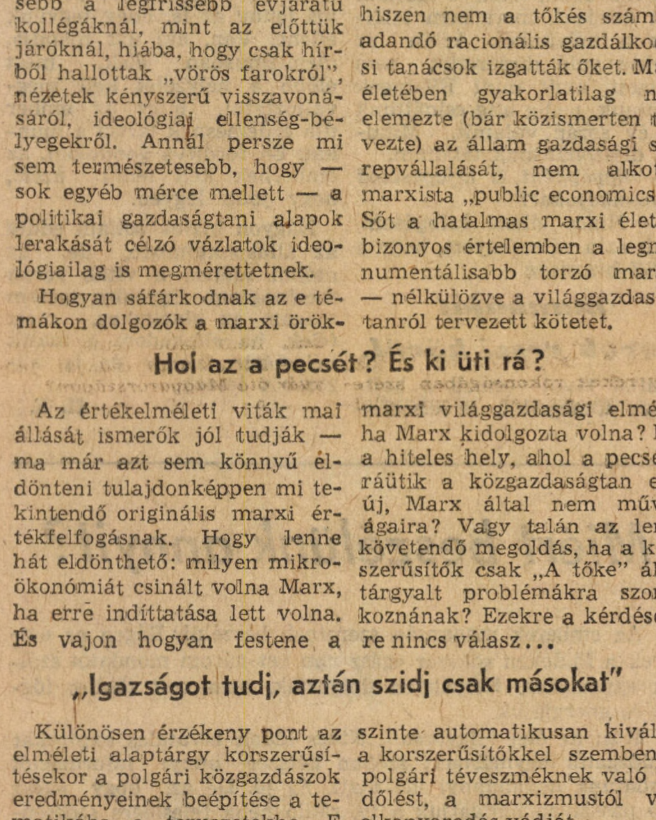

A fájdalom virágai

Szomorkodom

Sétálok, nézelődöm az épületben, és azon gondolkodom, vajon valóban ennyire kulturálatlanok lennénk? A falakon lábnyomok térd- és derékmagasságban, máshol mell- és fejmagasságig ujjlenyomatok, az új előadóban a padok itt-ott már összefirkálva ceruzával és tollal... Az illemhelyek ajtajai szerencsére még nincsenek naturalista rajzkiállítás tablóivá téve — de félek, előbb-utóbb erre is sor kerül.

Emlékszem, amikor én voltam egyetemista, kicsit fájt az, hogy nem járhatok egy olyan valóban egyetemi hangulatú (most a külsőségekre, az épületre és küllemére gondolok) egyetemre. Most pedig, közeledvén a rekonstrukció végéhez, azt látom, hogy vannak, akik összerondítják a sok munkával és pénzzel rendbe hozott iskolát.

Eszembe jutott néhány — talán két évvel ezelőtti ifjúsági parlamenti hozzászólás. Több diák kérte, hogy a rekonstrukciós tervekben vegyék figyelembe kéréseiket — mint pl. lemosható falak, esetleg műmárvány vagy valamilyen más könnyen kezelhető borítás derékmagasságig stb. Akkor a rekonstrukciós vezetők és sok diák is felháborodott ezen a kérésen — mert úgy gondolták, egyrészt sértő az, ha feltételezzük, hogy összepiszkolják majd az új épületet, másrészt az új, kulturált környezet nevelő hatásában is bíztak.

Egyelőre úgy tűnik, sajnos a pesszimistáknak lesz igazuk.

B. J.

„A magam útját járom..."

Beszélgetés Vági Mártonnal, a külker. szaktitkárával

— Mondd, Marci, van-e előnyöd abból, hogy édesapád az egyetemen tanít?

— Tényleges hasznom abból, hogy apám nevét viselem nem volt az egyetemen. Negatív élmények viszont értek ezzel kapcsolatban. Egyszer a legjobb barátom mondta a hátam mögött, hogy nekem könnyű lesz az egyetemi felvételi, mert ott van az apám. Az egyetemen nyíltan ilyet nem mondanak, noha előfordul, hogy még a barátaim is megengednek maguknak hasonló viccet. De nem veszem komolyan tőlük, mert akik mondják, ismerik és tisztelik apámat és engem is szeretnek.

— Hogy ezt az egyetemet választottad abban mégiscsak szüleid hatása érvényesült!

— Valóban. De azért is választottam ezt az egyetemet, mert a fizika, biológia kevésbé érdekelt. Általában jó tanuló voltam, csak éppen matekból és történelemből volt négyesem. E körülmények, no meg, hogy apám az egyetemen van, kettőzött felelősséget rótt rám abban, hogy jól felvételizzek. Küzdöttem, hogy a felvételi tárgyakból ötös legyek. Apám akkor kifejezetten büszke volt rám.

Az egyetemről nem sokat hallottam, mint ahogy az várható lett volna egy ilyen családi környezetben. Talán azért is történt, hogy mást vártam az egyetemtől. Úgy gondoltam, ha már az ember egyetemista, az mindenképpen valami különleges dolog. Utólag megállapítottam, hogy nincsenek és nem is lehetnek szenzációk. Ehelyett több évre szóló tanulási lehetőséget kapunk, csak élni kell vele. De nem mindenki él vele. Véleményem szerint 50 százalék fölött van azoknak a hallgatóknak a száma, akik a *minimális kötelezettségnek sem tesznek eleget* és mégis megélnek, diplomát nyernek. Ez a követelményrendszer a Közgáz kudarca. A hallgatók között sok a közömbös. Az önművelés lehetősége nem sokakat ösztönöz.

Én olyan tanulócsoportba kerültem, szerencsére, akiknek a példája húzóerő volt számomra. De mint mondták, az én hatásom is nagyon sokat jelentett a közösségnek.

— Te milyen embernek tartod magadat?

— Vidám, jó kedélyű gyerek voltam mindig, noha sokat kivett belőlem a katonaság. Ezért a természetemért úgy látszik sokan szeretnek. Megvallom őszintén, igényem is van rá, hogy szeressenek. Szeretek a társaság középpontjába kerülni. Zavar, ha nem sikerül. Persze, akinek nincs rá energiája, bele is fullad ebbe. Őszintén megvallva most már én is ott tartok a felismerésben, hogy inkább kevesebb, de tartósabb kapcsolatokra törekszem. Igazán felhőtlenül ott érzem jól magamat, ahol a központi szerepért való viaskodást mellőzve több figyelmet fordíthatok a legjobb barátaimra.

— Az is különös, hogy külkerre szakosodtál és nem követed apád nyomdokait az agrár területen.

— Elsősorban azért, mert nem érdekelt, de apám miatt sem választottam az agrár szakot. Egyszerűen nem akartam ott lenni, ahol az apám van. Mindamellett, hogy őszintén szeretem és tisztelem, mégis, ahol csak tudom kerülöm annak a látszatát, hogy kapcsolatunk van egymással. Otthon sem beszélünk a benti dolgokról. apám nem szól bele egyáltalán az egyetemi dolgaimba. Nálunk a családi és az egyetemi kapcsolat ilyenformán nem fonódik össze.

Azt mondták, mindegy milyen szakra megy az ember, a közgazdászdiploma, bármilyen szakon végzek, érvényes. A külker elsősorban a két szigorlati nyelvért vonzott, mert engem a nyelvtanulásra ösztönözni nem lehet, csak rászorítani. Közben úgy gondoltam, hogy a külker egyébként is elegáns, kellemes szakma. Azóta volt már alkalmam külker vállalatnál dolgozni, beszéltem is külkeresekkel és az illúzióim eloszlottak. Ma már tudom, hogy van akinek bejön ez a szakma és van akinek évek múltán sem.

— Valójában akkor mi akarsz lenni?

— A jövőmet illetően három dolog is van, amit szívem szerint csinálnék. Szeretnék újságíró lenni, vagy elméleti kutató, de ha adódna egy olyan gyakorlati lehetőség, ahol — mint a Skála Coopban — újat lehetne csinálni, szívesen vállalnám.

Az újságírásért három egymás utáni évben jelentkeztem a rádió újságíró-stúdiójába. Sajnos minden alkalommal elbocsátottak. Mégis volt egy jó emlékem az újságírással kapcsolatban, amikor elsőévesen Botka Zoli társaságában mi csináltuk a Közlönyt. Ez a munka kielégített, de sajnos fizikailag vált lehetetlenné szerkesztőségi létünk. Elvették a helyiségünket és a társaság is szétoszlott. Azóta csak

magamnak írok, meséket.

Nem adom közre, mert ezek kifejezetten mindig egy személyhez szólnak, nem is biztos, hogy más megértené.

— Melyik újsághoz mennél el szívesen újságíróskodni?

— Korábban tíz újságot is fel tudtam volna sorolni, ma viszont nem tudom, hogy lenne-e olyan újság, ahová szívesen mennék. Régen ugyanis azt hittem, hogy az újságíró azt ír, amit akar. Ma már látom, eléggé lekötöttek a dolgok. És ezek a kötöttségek már nem teszik számomra olyan vonzóvá az újságírást, mint korábban.

Végül is, miután az egyetemen sikerült megszeretnem a közgazdaság-tudományokat és a kutatómunkával járó vizsgálódásokat, ezért úgy döntöttem, ha végzek, az elméleti közgazdászpálya felé orientálódom. Emellett lesz módom bekapcsolódni a második gazdaságba is, ami nem mellékes, hisz majd el kell tartanom a családomat is. És nincs kizárva, hogy újságírással is foglalkozni fogok.

Vági Márton

— Úgy hallottam, több TDK-t írtál.

— Valóban írtam már hármat. Igazán ilyenkor érzem magamat egyetemistának, amikor egy percre sem unatkozom, mert minden energiámat leköti ez a munka.

— Apád elolvassa a dolgozataidat?

— Igen. Van, amikor tetszik neki, máskor nem ért egyet egy-két megállapításommal. Ilyenkor meghallgatom, de hát engem nehéz meggyőzni, mert én a magam útját járom.

— Konok vagy?

— Remélem, nem. Hiszen amíg kimondok egy ítéletet, nagyon sok érvet kell átrágnom. De ha egyszer kimondtam a döntésemet, nem hagyok felőle kétséget, bizonytalanságot. Így vagyok ezzel a mozgalmi munkában is, ahol nap mint nap dönteni kell. Véleményem szerint, az ítéleteinkben nem hagyhatunk helyet az árnyaltságnak, mert akkor nem haladunk előre.

— Két éve vagy szaktitkár a külkeren. Mi a véleményed erről a munkáról?

— Amit meg tudok fogni, azt szívesen csinálom. Így vagyok a szaktitkársággal is. Van egy kis csoportom, akikre ebben a munkában mindig számíthatok. De el kell mondjam, hogy én a három év alatt egyszer sem értem el, hogy a kar 480 hallgatója egy bizonyos dologban együtt gondolkozzon, együtt csináljon valamit. Éppen ezért nem is érzem magam eredményesnek.

Itt van például az érdekképviseleti rendszer. E tekintetben korábban is és most is sokat tesz az egyetem. A hallgatók mégis kritizálják, hogy nincs beleszólási joguk a dolgokba. És amikor sor kerül a tanárvéleményezésre, a tanszéki munka értékelésére, vagy a reform véleményezésére, rendszerint a saját véleményemet vagyok kénytelen elmondani, mert a hallgatók a megbeszélésre nem jönnek el és a kérdőíveket is általában komolytalanul töltik ki. Egyszóval, ők maguk nem képviselik a véleményüket. Ha 480 hallgatóból 250-en tudják, hogy ki a szaktitkár, vagy hogy kik vannak a vezetőségben, akkor már túloztam.

— Te biztosan tudod, kik a KISZ-bizottság tagjai, de engedd meg, hogy megjegyezzem, mintha te is távol tartottad volna magad a KISZ-bizottságtól. Miért maradtál ki ebből a munkából?

— Tudatosan. Ugyanis több dolog van, ami ezzel kapcsolatban nekem nem tetszett. Először is, az a nagy szabadság, amivel a KISZ-bizottság megajándékozta az ÉV-t, amivel aztán nem tudtunk mit kezdeni, mert nem találtuk a helyünket. Aztán az egekig való dicséretük sem tetszett, amit mint ÉV-tagok kaptunk, pedig alig csináltunk az év során valamit. Mindezt disszonánsnak találtam.

— Egyébként is kifogásolod a munkájukat?

— Nincs ellene kifogásom, csak az a véleményem, hogy a KISZ-bizottság

munkáját burok veszi körül,

miáltal távol vannak a hallgatók tömegeitől, az elsősöktől és a szakoktól. Ezt az állapotot az elsősök még kritizálják, visszatetszőnek találják, a felsősök már közömbössé válnak vele szemben. De az ellenérzés a hallgatók részéről általános a KISZ-bizottsággal szemben. Rossz szemmel nézik, anélkül, hogy tudnák, hogy mit csinál a KISZ-bizottság. Ennélfogva nem kívántam egy ilyen elszigetelt társaságba kerülni. Nem akartam a hallgatók ilyen megítélése alá kerülni. Egy éve, hogy szaktitkár voltam, de következetesen távol tartottam magamat a KISZ-bizottságtól. Ezt az állapotot Ferencz Gábor, a KISZ-bizottság volt titkára oldotta fel, hisz végső soron szükségünk volt a kölcsönös kapcsolatra. De ez a kapcsolat inkább barátság volt.

— Túl komolyra sikerült ez a beszélgetésünk, pedig te alapvetően vidám fiú vagy. Mellesleg azt hallottam, hogy értesz a nőkhöz.

— Így is van. Általában értek az emberekhez, tudom kitől mit várhatok. Ez abból a tapasztalatból ered, hogy mindig közösségi ember voltam, KISZ-vezető, különböző szinteken. Mindemellett nem váltam meghatározó személyiséggé. Pedig a képességem és a környezetem erre alkalmassá tesz. De itt van például ez a szaktitkári munka. Ha jól akarom csinálni, arra én egyedül kevés vagyok. Sajnos, túl kevés köztük a politizáló diák, pedig több ezren vagyunk az egyetemen. Hát jól van ez így?

A tud. szoc. órán sokat vitatkozunk azon, hogy minek hatására lett ilyen az ember. Fontos ezeknek a körülményeknek a tisztázása, de fontos lenne az is, hogy tegyünk ellene. Van, aki azt mondja, idealizmusban élek, mert előbb a helyzetet kell megváltoztatni, hogy az ember úja érdemesnek tartsa a munkát. Én fordítva gondolom, az embernek kell tenni azért, hogy jobb legyen.

Nagyon biztos voltam eddig az álláspontomban, de az utóbbi időben a viták során meginogtam. Egyelőre tartom magam az elveimhez, mert félek, ha elfogadom a másik véleményt, akkor én is közömbös leszek.

H. E.

Erdélyi jegyzetek

(Vita Zsigmond nyolcvanéves.) Az egyetemes magyar művelődéstörténet egyik nagy egyénisége *Nagyenyeden* született 1906 júniusában. Iskoláit *Gyulafehérváron, az enyedi Bethlen Kollégiumban, Párizsban, Grenoble-ban és Kolozsváron* végezte. 1924-től jelentek meg cikkei, tanulmányai az *Erdélyi Helikonban* és más folyóiratokban.

A bécsi döntés után Dél-Erdélyben maradt, s az újabb magyar irodalom alkotásaitól egészen elzárva, teljes erejével a művelődéstörténet kutatásába vetette magát, egyben az egyetlen megmaradt kisebbségi sajtóorgánum, az Erdélyi Gazda hasábjain összefoglalta a magyar irodalom történetét. 1944 tavaszán a romániai magyar értelmiség számos vezetőjével együtt őt is letartóztatták és internálták. A háború után a Bethlen Kollégiumban tanított, ekkoriban fedezte fel az ott tanuló *Sütő Andrást*, akinek nemsokára közölte első írását is.

A hetvenes években *Áprily Lajosról, valamint Jókai Erdélyben* címmel adott közre monográfiát. *Tudománnyal és cselekedettel* (1968) és *Művelődés és Népszolgálat* (1983) című *Kriterion*-kiadású gyűjteményes köteteibe több mint ezer tanulmányából, cikkéből közel ötvenet válogatott. Munkássága jelentős része az enyedi kollégium — melynek főkönyvtárosa volt — történetéhez kapcsolódik. Közismert, hogy Enyeden tanult vagy tanított *Misztótfalusi Kis Miklós, Pápai Páriz Ferenc, Hermányi Dienes József* és mások. Az ő és az erdélyi, a magyar művelődéstörténet más jeleseinek munkásságát tárja fel pontos részletességgel Vita Zsigmond hatalmas életműve.

(Balogh Edgár új könyve.) Memoárjának újabb kötete jelent meg a *Hét próba* (1924—1934) és a *Szolgálatban* (1935—1944) után *Férfimunka* (1945—1955) címmel a *Magvető Kiadó Tények és tanúk* sorozatában a csehszlovákiai, majd a romániai magyar közélet egyik vezető egyéniségének, Balogh Edgárnak. A két háború között Szlovákiában a baloldali *Sarló — mozgalom* egyik vezetője. A polgári demokratikus Csehszlovákiából való kitiltását követően, szülőföldjén, Erdélyben folytatja munkásságát. 1945—1948 között három könyve jelenik meg, miközben a Magyar Népi Szövetség vezetője. A koncepciós perek áldozataként, kommunistaként járja meg a Román Szocialista Köztársaság börtöneit. Később Közép-Európa egyik legjelentősebb folyóiratának, a *Korunknak* főszerkesztő-helyettese. *Egyenes beszéd* (1957), *Toll és emberség* (1965), *Én tintás esztergapadom* (1967), *Intelmek* (1972), *Duna-völgyi párbeszéd* (1974), *Mesterek és kortársak* (1976), *Itt és most* (1976), *Táj és nép* (1978), *Szárnyas oltár* (1978), *Vargyasi változások* (1979), *Acéltükör mélye* (1982) címmel jelennek meg emlékiratán kívül kötetei. Szerkeszti a *romániai magyar irodalom történetét.* Egyetemünk Közép-Európa klubjában és a szakkollégiumban személyesen találkozhattunk vele. Új könyvheti könyében az MNSZ vezetőjeként és a börtönökben szerzett emlékeit foglalja össze. *Szeptember 7-én lesz nyolcvanesztendős.* Alkotó esztendőket, emlékiratainak és a romániai magyar irodalomtörténetnek folytatását, befejezését kívánjuk számára.

(Kolozsvár szociográfiája.) *Pillich László: Városom évgyűrűi* című 1985-ös *Kriterion-kötete* Kolozsvár lebontott vagy lebontásra ítélt régi kerületeinek, az eltűnő nevezetességeknek története, a blokkházakba költöző idős kolozsváriak emlékezéseit egybegyűjtő, szociografikus pontossággal, egyben lírai érzékenységgel megírt krónikája. A sarki kiskocsmák, a történelem-verte város magántörténelmeinek világa megmutatja, hogy hol végződik az otthontudat, az önazonosság- és a közösségtudat, a jó értelemben vett lokálpatriotizmus és patriotizmus, és hogy hol kezdődik a markológépek és egyenlakótelepek hűvös racionalitása. Az évszázados építkezések, küzdelmes otthonteremtések után az utóbbi évek dömperpusztításai, műemlékek és zöldségeskertek múltba veszése új, idegen várost alapít a történelmi város alapzatán. E fontos és míves szociográfia az utolsó pillanatban örökíti meg a jelenkor s utókor számára a régi öregek emlékezéseit egybevetve Kolozsvár évszázados emlékeit. Tanulságai nem csupán Kolozsvárra, és nem csupán Erdélyre érvényesek.

B. Kiss Tamás

KEN-pillanat

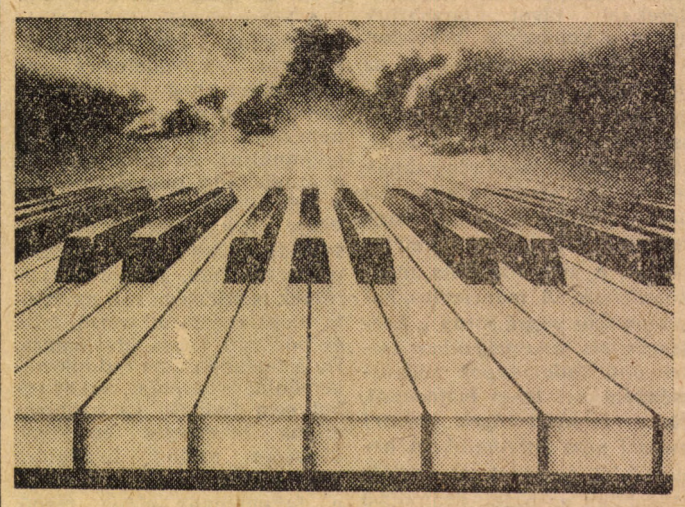

Variációk
Grafika: Barry Lepard

Miért beszélünk annyit?

Az emberek manapság szeretnek beszélni. Régen az emberek a földeken sokszor egész nap két-három mondatot szóltak egymáshoz. Keményen dolgoztak, nem volt többre idejük és energiájuk.

Most az élet felgyorsult. Nincs időnk hivatalos papírokat küldözgetni egymásnak; szóban kétszer annyi információt kaphatunk ugyanannyi idő alatt. Ez jó. De az, hogy egész nap passzívan hallgatjuk a tv, rádió néha felesleges szócsépléseit, különböző folyamatokat indít el bennünk. Beszélnünk kell, reagálnunk kell, de kinek.

Ma, ha valaki szót kap egy értekezleten, nehezen adja át. Mondandóját bő lére eresztve, tekervényesen mondja el, hogy őt figyeljék. Sokszor ugyanolyanná válik mint a tv, nem érdeklik a visszajelzések. Az emberek a társadalmi ranglétrán is sokáig a hallgató funkciójában vannak, s ha eljutnak egy posztra, ahol már beszélhetnek, túltesznek az elődeiken.

Tisztelet a kivételek sokaságának. Ne beszéljünk, hanem beszélgessünk. Röviden, értelmesen szóljunk, s várjuk a feleletet. Így sokkal érdekesebb.

Van, akit a sok passzív információ írásra késztet, hogy valahol elmondhassa, amit szeretne. De én várom a visszajelzéseket.

— Cs —

Megjelent az Egyetemi Szemle

Árszínvonal-emelkedés, vásárlóerő, hiteltársaságok

Az Egyetemi Szemle 1986/1-es számában egyfelől ideológiai-politikai-filozófiai, másfelől közgazdasági, szakmai tárgyú cikkek jelentek meg.

Dr. Kappanyos Vincének A fogyasztói árszínvonal emelkedése és a nettó kiadások alakulása a munkás- és a szellemi háztartásokban (1960—1982) című cikke jelent meg. Dr. Huszti Ernő a forint vásárlóerejének alakulásáról ír az az 1946-tól 1982-ig terjedő időszakban Dr. Ligeti Sándor a rotáló takarék- és hiteltársaságokkal kapcsolatos a fejlődő országokban felmerülő problémákkal foglalkozik. Olvashatjuk még dr. Belyácz Iván (A tőkeátcsoportosítás dilemmái gazdaságunkban című) és Jasper Miklós (Társadalmi költség-haszon elemzés a Világbanknál című) cikkét.

A társadalomelméleti témakörben dr. Kerekes Zsuzsa cikke az Országgyűlés szerepének a fordulat éve utáni megváltozását dolgozza fel, dr. Mosolygó Zsuzsa írása az idealizált szocializmus vagy létező szocializmus elmélete témájáról szól dr. Gondi József pedig Lukács György lételméletfelfogásáról ír.

„AZ ATOMENERGIÁT MISZTIKUS FÉLELMEK ÖVEZIK...”

Segesváry Gábor, a BME általános analitikai kémia tanszékén adjunktus, a radionalitikai csoport munkatársa. Környezetvédelmi mérésekkel foglalkozik, nem csoda hát, hogy őt ajánlották „atomügyben”.

— Amikor a szerkesztőségben szóba került, hogy hozzád készülök, a kollégák viccelődni kezdtek: Menj csak az aggályaiddal nyugodtan a mérnökökhöz —, mondták —, majd bebizonyítják neked, hogy dilettáns humán vagy, aki kételkedni mer a tökéletes gépeikben.

— Hát igen, az atomerőmű potenciálisan nagyon veszélyes a környezetre, éppen ezért törődnek sokkal jobban a biztonságával. A súlyos szerencsétlenség valószínűsége nagyon kicsi.

— Ez a mostani az eddigi legsúlyosabb. Itt is a véletlenek rendkívül szerencsétlen összejátszását emelik ki.

— Nulla hibaszázalék természetesen nincs. Az mindenesetre tény, hogy az atomreaktorok környezetszennyezése kisebb, mint a hagyományos erőműveké, kivéve a vízi erőműveket. Ott viszont az építés maga változtatja meg jelentősen a környezetet, mint az az éppen nálunk folyó vita kapcsán közismert. Egy átlagos szénerőműből normális esetben több radioaktív anyag kerül ki, mint a paksi atomreaktorból. Eddig mindenesetre — legalábbis itthon — elég nyugodtan fogadták az emberek az atomerőműveket. Nyugaton a zöldek persze gyökeresen más álláspontot vannak. Én nem értek egyet azzal, hogy az atomreaktorok üzembe állításáról népszavazás döntsön, úgy, mint például Ausztriában, ahol Zwentendorfban felépítettek ugyan egy atomerőművet, de az üzembe helyezéséről népszavazást rendeztek, s ennek eredményeként mind a mai napig nem helyezték üzembe. Az ilyen úgy szakmai döntést igényel, nem a demokrácia terepe.

— Változott-e a véleményed a csernobili eset után, és ha igen, mennyiben?

— Alapvetően semmiképpen sem, de többet gondolkodom a biztonság kérdéseiről. Energia azonban kell, s jelenleg egyszerűen nincs jobb, az atomreaktor gazdaságilag és műszakilag is indokolt. A szél-, a nap-, és egyéb favorizált alternatív energiaforrások nem elég hatékonyak.

— De mégis, nincs valami kevésbé veszélyes, ami még elfogadhatóan hatékony?

— Talán majd a fúziós reaktor, amiben ugyanaz a folyamat játszódik le, mint a Napban. Elvileg tisztázottnak tekinthető a működése, de energiatermelésre egyelőre nem alkalmas, számos műszaki, működési problémája megoldatlan.

— Nem adhatnánk addig is alább az élet biztonsága érdekében?

— Először is le kell szögeznem, hogy az atomerőmű és az atombomba két alapvetően különböző dolog. Fizikailag lehetetlen, hogy egy atomreaktor atombombaként felrobbanjon. Csernobilben is kémiai jellegű robbanás következett be. Én tíz éve izotóplaboratóriumban dolgozom, tehát megbékéltem azzal, hogy sugárveszélyben legyek. Amikor idejöttem, leküzdöttem magamban azt a félelmet, ami a többi átlagembert fogva tartja atomügyben. De miért ne lenne ez szakkérdés? Minden másnak is van káros hatása, legfeljebb nem gondolunk rá, meg megtanultunk együtt élni vele. Egy átlagember hogyan tudná mérlegelni, mi veszélyesebb az unokája életére, az atomerőmű, vagy az erdőket kipusztító hőerőművek? És gondolnak-e arra azok, akik most félelmükben nem isznak tejet, hogy az autók kipufogása miatt ma százszor-ezerszer több ólom van az útmenti fűben, mint évszázadokkal ezelőtt, és esetleg a tehenek az út közelében is legelnek? Vagy a közlekedési balesetek és az antibébi-tabletta hatásai? Az atomenergia ezekhez képest nem jelent extra veszélyt. Érzelmi alapon pedig egyáltalán nem célszerű ezt a kérdést vizsgálni.

Túl azon, hogy a zöldek sok törekvése szimpatikus nekem, addig jó, amíg ellenzékben vannak, és az ég óvjon attól, hogy hatalomra kerüljenek. Óriási botrány lenne belőle, ha megpróbálnák megvalósítani, amit hirdetnek. A lakosság ugyanis nem mond le a kényelméről, nem hajlandó lebontani a technikai vívmányokat, ez irreális követelés. Akkor viszont nem marad más, mint hogy ésszerűen állapítsuk meg a kockázatokat, és semmi pénzt ne sajnáljunk a minimalizálásukra. Közismert, hogy atomreaktort sokkal olcsóbban is lehetne építeni, mint amennyiért szokásos, ha elhagynánk egy csomó biztonsági berendezést. Mégis beépítjük őket, pedig lehet, hogy soha nem lesz rájuk szükség az erőmű működése alatt.

— Az nem lehetséges, hogy az emberi agy nem képes mindenre gondolni? Hogy hiába vizsgálja meg a veszélyforrásokat, hiába írja elő a biztonsági szabályokat és hiába tartják be azokat, attól még baj lehet?

— De, ez valószínűleg így van, ám nincs mit tenni, ilyen az agyunk, erre képes. Az ember két dolgot tehet: vagy azt mondja, hogy ne legyen semmilyen kockázat — de akkor nincs semmilyen fejlődés sem —, vagy próbálkozik, tervez, épít, és bízik abban, hogy a veszélyek jó eséllyel kivédhetők. Az atomenergiát misztikus félelmek övezik. Pedig Indiában a mérgesgáz-balesetnél sokkal többen haltak meg, mint most Csernobil környékén. Vagy vegyük a mikroelektronikát: ma mindenki üdvözli a fejlődését, de sokan foglalkoznak már azzal is, nem rombolja-e szét értékrendünket, emberi kapcsolatainkat, életünk meghittségét. Hadd hangsúlyozzam még egyszer: én reálisnak látom, hogy együtt éljünk az atomreaktorok veszélyével.

— Mégis, milyen sokféle döntés született máris! A Szovjetunió már az első napokban bejelentette, hogy tovább folytatja az atomreaktorok építését, az ilyen típusúakét is. Jugoszlávia azonban elállt egy atomerőmű felépítésétől, ha igaz, Ausztriában — úgy hírlik — a hivatalos tiltakozás is megerősödött az osztrák—NSZK-határhoz közeli bajor újrahasznosító ellen, Dánia határközeli svéd atomerőművet kifogásol, Svédország felülvizsgálja összes reaktorát stb.

— Nem vagyok annyira elkötelezettje az atomlobbynak, hogy zokogjak, amikor néhány ország leállítja reaktorépítéseit. Ám tegye, ha neki ez megnyugtatóbb, bár számomra nem meggyőzőek ezek a hirtelen döntések. Igaz, abban van ráció, hogy az igen sűrűn lakott Hollandia más energiaforrásokat részesít előnyben, (bár kérdés, ki tudja-e mással váltani), de a Szovjetunióban például minden lehetőség megvan arra, hogy az erőműveket ritkán lakott vidékeken építsék föl.

— A történtek aggodalmat keltettek, felvetődik tehát a kérdés, biztonságos-e ez a fajta atomerőmű? S az is aggodalom forrása, hogy a szintén igen sűrűn lakott Magyarországon is az ország belsejében működik energiatermelő reaktor, míg a másik kettő itt Budapesten: egy oktatóreaktor a Műegyetemen, és egy kutatóreaktor, a KFKI-é pedig Csillebércen.

— A reaktorok biztonságosságát két szempontból szokták vizsgálni. Az ún. belső biztonság a reaktor működési elvéből adódó, fizikai törvényeken alapuló biztonság, míg külső biztonságon a reaktorhoz kapcsolódó biztonsági berendezéseket értjük. A Csernobilben lévő reaktor csak a Szovjetunióban működő típus. E típus belső biztonsága kisebb, mint a nyomottvizes reaktoroké (ilyen például a paksi), ami azonban a külső biztonság növelésével kompenzálható. Előnye, hogy teljesítménye viszonylag könnyen növelhető, leállás nélkül lehet fűtőelemet cserélni benne, gazdaságossági jellemzői kedvezőek. A baleset okait ma még nem tudni pontosan, azok ismeretében az előnyök és hátrányok majd újra mérlegelendők.

Most a reaktor minden irányból való körbebetonozása folyik. Ezzel a radioaktív anyagok elzárhatók a külvilágtól.

Ami a két budapesti kutatóoktató reaktort illeti, azok külső és belső biztonsága is fokozott mértékű, teljesítményük pedig több nagyságrenddel kisebb, mint az energiatermelő reaktoroké.

— Visszatérve, egy kicsit a sérült reaktor körbebetonozására, mi a helyzet egy földrengés esetén? Kezdődik, minden előlről?

— Ennek megítéléséhez statikai számítások kellenek, amelyeket minden bizonnyal elvégeznek, én nem tudom, mit bír ki egy ilyen betonburok.

— Ez már csak azért is igen lényeges kérdés, mert egy-egy atomreaktor átlagos élettartama harminc év körül van, s ebből adódóan mintegy kétszázra becsülik a következő tíz-tizenöt évben szétbontandó reaktorok számát. Igaz, a jód—131-es felezési ideje nyolc nap, de bizonyos elemeké húsz-harminc év, sőt olyanok is vannak, amik ezer évig is veszélyesek. Mi legyen velük?

— Energiatermelő reaktorokat koruk miatt eddig még nem nagyon állítottak le, ezek a problémák még előttünk állnak. Nekünk szerencsére van még némi haladékunk, hiszen Paks 2010 táján jut majd nyugdíjaskorba. Eltemetésének tervét nem ismerem, de biztosan van ilyen. Ez a mostani helyzet ebből a szempontból is igen tanulságos, mert kiderült például az is, jól működik-e a katasztrófaterv stb. A paksi reaktorban egyébként minden olyan biztonsági berendezés megvan, amiről egyáltalán szó lehet, belső biztonságát tekintve a legmegnyugtatóbb fajták közé tartozik, baleset esetén hermetikusan elzárható, tehát ha belül el is szabadulna valami, az nem jutna ki a környezetbe.

— Hogyan fogadták a magyarok tapasztalataid szerint a katasztrófa következményeit, milyennek látod a tömeg-lelkiállapotot?

— Az emberek nagyon megijedtek, mert ez valami új. Ráadásul nagy területet bejáró a radioaktív felhő, tehát a félelem is átlépi az országhatárokat. Az átlagember kiszolgáltatott az információs rendszernek, mert a veszély nem látható, nem tapintható, s a szorongást csak növeli, ha a tájékoztatás nem igazán jó. Az emberek habzsolták a mérőállomásokon dolgozók adatait, a suttogó propaganda fantasztikus híreket terjesztett. Az információszolgáltatással kapcsolatos türelmetlenség politikailag motivált álhírekkel keveredett.

— Itt a laboratórium sarkában jókora fűcsomó szárad, ezek szerint ti is mértek a sugárzást. Tudományos érdeklődést sejtsek ebben, vagy a tájékoztatás kritikáját?

— A mi csoportunk körülbelül tíz éve foglalkozik a környezeti radioaktivitás mérésével, én például ilyen témából írtam a doktori disszertációmat. Így természetesen tudományos szempontból érdekelnek bennünket a mérési lehetőségek és maguk az adatok is. Azokat az adatokat, amelyekből mi képet kapnánk az eseményekről, a Népszabadság nem közölte, hiszen azok szaklapokba valók. A napilapok — szerintem helyesen — csak a legjellemzőbb adatokat, elsősorban a levegőben mérhető aktivitást adták meg.

— Ti mértetek más, vagy azoktól eltérő adatokat?

— Mi elsősorban bizonyos izotópok radioaktív koncentrációját akarjuk mérni, de adataink még nincsenek, mivel nem vagyunk beállva rutinmérésekre, és felszereltségünk is elég hiányos. De ez, gondolom, nem nagyon érdekli az olvasókat. Inkább az mond számukra valami megfoghatót, hogy a sugárvédelmi szakemberek úgy becsülik, hogy a hazánkban élőket körülbelül annyi pluszsugárzás éri a csernobili baleset miatt, mintha három évig Peru magas hegyei között élnének. E becslések figyelembe veszik a hosszú felezési idejű izotópok későbbi hatását is.

M. G.

Tallózó

AZ EGYETEMI LAPOK 1986. MÁRCIUS 10-ei számában jelent meg KOVÁCS KIKOVA LÁSZLÓ ÉS SZÉKELY KOCSÁRD: PIROSBETŰS ÜNNEPNAPOK AVAGY A 8 ÉS FÉL című érdekfeszítő írása, mely „... a felszabadulás óta eltelt idő ünnepszabályozásának kronologikus áttekintését nyújtja. A mögöttes politikai és ideológiai háttér persze a jogi megjelenésből többé-kevésbé visszakövetkeztethető.”

„1945. május 1-én a a bekövetkező történelmi fordulatot jelzi az 1390-es jelzettel közzétett miniszterelnöki rendelet, amelyben az Ideiglenes Nemzeti Kormány a függetlenségi és demokratikus forradalmi hagyományokat jelképező március 15-ét nemzeti ünneppé, április 4-ét (...) a felszabadulás ünnepévé, május 1-jét pedig a munka ünnepévé nyilvánította. (...) 1950-ben intenzív jogalkotó munka kezdődött az ünnepek állami szabályozására. Az 1950. évi 1. törvényerejű rendelet augusztus 20-át a korábbi Szt. István napot, a Népköztársaság ünnepévé és egyben az alkotmány ünnepévé változtatta (...) a 37. tvr. pedig november 7-ét állami ünneppé nyilvánította. (...) Ettől kezdve gyakorlat, hogy a munkaszüneti napok kérdéséről a Minisztertanács határozatban dönt. (...) Az 1003/1951. (III. 10.) MT-határozat értelmében:

»» *március hó 15. napja rendes munkanap.*

Az alsó-, közép- és felsőfokú tanintézetekben a tanítás (előadás) szünetel.« (...) 1952-ben az 1012. MT-határozat folytatja a sort: »Számos üzem dolgozóinak kérelmére a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa pünkösd hétfőjét, amely eddig nem fizetett munkaszüneti nap volt, rendes munkanappá nyilvánítja. (...) A Minisztertanács egyidejűleg elrendelte december hó 26. napjának rendes munkanappá változtatását.« Láthatóan az ünnepek ideológiai töltésének újjáformálása volt a cél, ami a hagyományos egyházi ünnepek kiiktatásával volt keresztülvihető. (Érdekes, hogy éppenséggel március 15-re esett elsőként a választás, mely nem vallási ünnep!)”

„1953-ban az 1014/1953. (III. 16.) MT-határozat zárta le a folyamatot. Számos üzem dolgozóinak kérelmére a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa húsvét hétfőjét, amely eddig nem fizetett munkaszüneti nap volt, rendes munkanappá nyilvánítja. (...) 1956 decemberében, a karácsony közeledtével a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány korrekciókat határozott el, amelyek alkalmasak voltak a hívők vallásos érzületén esett sérelem orvoslására és az izzásban levő politikai indulatok csillapítására. A 12/1956. (XII. 19.) MFM—PK rendeletben először is a munka és a karácsony ünnepének másnapjai visszacserélődtek, a húsvét hétfő újra elismerést kapott, november 7. lekerült a listáról. Másfelől pedig március 15. visszanyerte nemzeti ünnep elnevezését. (...) Legvégül a 12/1960. (III. 20.) Kormány sz. rendelet kimondotta, hogy november 7-e, a NOSZF évfordulója munkaszüneti nap. Ezzel a kérdés nyugvópontra jutott, nem volt több változás negyedszázada.”

„A történelmi áttekintésből tanulságot keresve úgy véljük, kifejezetten rossz politikai döntésnek kell minősítenünk, hogy 1951-ben — a magyar szabadságharc centenáriuma után mindössze három évvel — a nemzeti ünnep nemlétezővé vált ahelyett, hogy a hozzá fűződő progresszív hagyományokra került volna a hangsúly. (...) Ez magyarázza, hogy március idusa, mint szimbólum, ellentmondó ideológiák küzdelmének a tárgya, és ennél fogva nem felkiáltójeles, hanem inkább kérdőjeles ünnepünk.”

A szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola kiadványának, a KILÁTÓ-nak a szerkesztősége több neves írót, költőt, publicistát kért fel, hogy írja meg gondolatait „a haza és haladás, közömbösség, nemzettudat, magyarságtudat témakörében”. A válaszokat a lap MÁRCIUSI KÜLÖNKIADÁSA tartalmazza. E gondolatok közül idézünk kettőt.

Grendel Lajos: „Legújabb kori nemzeti nagyoperettünk, az István, a király és a többi piros-fehér-zöld dekoráció mellett legfőbb ideje lenne a spontán nemzeti érzés földszintjére ráhúzni az alaposabban és árnyaltabban megismert, tabuktól megszabadított szellemi értékeink néhány emeletét, hogy

a magyarságtudat a magyarságról való tudás legyen,

emberi és társadalmi értékeink gyűjtőmedencéje legyen, s ne üres frázis.”

Esterházy Péter: „... arról akartam volna írni, hogy milyen katasztrófális következményei vannak annak, hogy így átjárja életünket a félig kimondás nem is tudom mije (patkánysága és józansága), egyszerűen szólva arról, hogy hazugságban élünk — s ez nem elvi (?) és magasztos okokból volna baj, hanem mert a legelemibb mindennapi kereteinket maszatolja össze, mert elromlanak a reflexeink, alig tudjuk már, hogy adott helyzetben mi volna az épeszű cselekvés...”

R. I.

Csak nézlek...

Fehérbe, feketébe

Vizsgahangulat

Szakmai tanácsadás az elm. töri vizsga után

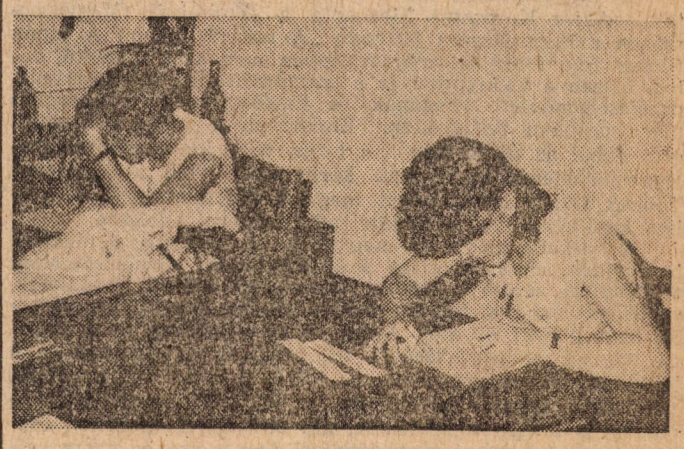

A tavasz utolsó pillanata

Gondolatok

„A ki embereket oktatni vagy felettök uralkodni akar, az előbb győzze le önmagát és uralkodjék saját szenvedélyei fölött.

Oktatásunk egyik főhibája, hogy a tanító tanítványait nem hívja fel tevékenységre, főkép egyetemeinken. — A tanár előadta tantárgyát, és azt reményli, hogy hallgatói, kik a hallgatás passív szerepére kényszeríttetnek, ezt teljesíteni fogják, — holott épen fiatal korunkban a tevékenység valóságos szükség és a legmegfeszítettebb munka kevésbé fáraszt a hallgató figyelemnél.

Előbb az a panasz emeltetett a létező nevelési rendszer ellen, hogy a gyermekek nem tanulnak eleget, jelenleg épen az ellenkezőjét mondhatjuk s gyermekeink többet tanulnak, mint a mennyit felfogni bírnak. Az eredmény ugyanaz marad, s az, ki húsz mázsa aranyat ád valakinek, de azon feltétel alatt, hogy azt maga vigye el vállain, valóban nem érdemel több köszönetet, mint ha neki semmit nem adott volna.

A kedv még nem képesség, s a képesség még nem művészet. Jó lenne, ha az elsőről paedagógjaink, a másodikról íróink megemlékeznének.

Félig sem oly fontos az, mit tanítunk gyermekeinknek, mint az hogy' tanítjuk. — A mit az iskolában tanultunk, annak legnagyobb részét elfelejtjük, de a hatás, melyet egy jó oktatási rendszer szellemi tehetségeinkre gyakorol, megmarad.

Tagadhatatlan, hogy bár mit teszünk, nem állíthatjuk elé kellő számban az iskola mestereket s hogy azoknak, kik rendelkezésünkre állnak, nagyobb része kellőleg művelve nincs.

Senkiben sem menthetőbb a hízelgés, mint a nevelőben. Gyermeknél s ifjaknál a nem érdemlett dicséret többnyire jobb hatást tesz az érdemelt dorgálásnál, mely e korban a szilárdabb egyéniségeket csak elkeseríti, s a gyöngébbeket önbizalmuktól fosztja meg.

A nevelőknek soha nem kellene feledni, hogy az észnek, mint kardnak, hogy haszonvehető legyen, nemcsak élre, de szilárdságra is szüksége van, s hogy a felette sok köszörülés nem csak élesít, hanem gyengít is.

És végre kötelességemnek tartottam emelni a tanárok fizetését. Kötelességemnek tartottam ezt azért, mert először e hazában nem csak az elismerést, de a jutalmat is, senki inkább nem érdemli, mint azok, a kik a neveléssel foglalkoznak; és másodszor, mert mindezen intézetek tanárai úgy voltak fizetve, hogy általában nem is élhettek meg; és még lehetünk győződve, hogy ha amaz előbbi fizetések megmaradnak, azok, kiknek csak út nyílik, el fognak menni."

(A fenti idézetek Eötvös József írásaiból és beszédeiből valók.)

Válogatta: Zs. E.

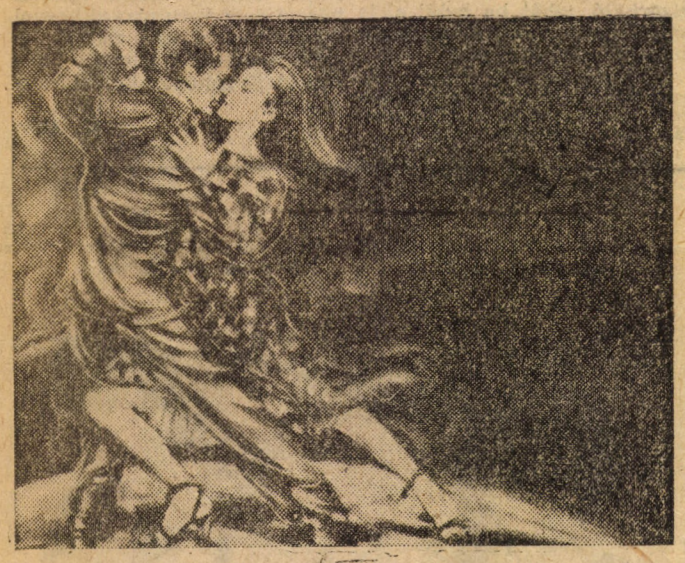

Tangó

MANFRED MANN

együttese nagy sikert aratott a Budapest Sportcsarnokban

Női kosárlabdacsapatunk az NB I-ben!

A legutóbbi eredmények a női kosárlabdázóink osztályozóján:

Soproni VSE—Közg. Egy.: 89:84; Legjobb dobók: Bácskai 24, Kozma 19, Kovács 15. (A csapat kissé tartalékosan játszotta ezt a mérkőzést, mert ezzel egy időben voltak a nyelvi szigorlatok).

Miskolci EAFC—Közg. Egy.: 71:96; Ld.: Kozma 27, Halmy 12, Radocza 12.

A lányok az utolsó mérkőzés eredményétől függetlenül bejutottak az NB I-be!! Gratulálunk!

Mosolygós terror

Az eső elállt. A csigák ellepték az utcát. Házukkal védtelen csúszták az aszfaltot. Az autók kerekei jó néhányukat összetiporták.

Ekkor egy alig iskolás korú, mosolygós, masnis kislány érkezett. Apró kezébe fogott egy csigát, s meleg, hívogató hangon dúdolni kezdte: „Csiga-biga, dugd ki szarvadat, mert különben összetöröm házadat!"

Türelmesen várt néhány másodpercet. Semmi.

A csiga túlérett gyümölcsként fröccsent szét a kemény alapzaton.

A kislány a földről felemelt egy újabb mozdulatlan házat.

Zsubori Ervin

HÍREK

Országos turisztikai találkozó

Az idei nyáron a Csongrád megyei Mártélyon kerül megrendezésre augusztus 21. és 24. között az egyetemek, főiskolák országos turisztikai találkozója, közismertebb nevén az EFOTT. A részvételi díj 150 Ft/fő. A sátor nélkül érkezők részére 2—3—4 ágyas faházban 80 Ft/éj, 8 ágyas jurtasátorban 40 Ft/éj térítés ellenében tudnak szállást biztosítani. A szállásra előzetes igény a KISZ Csongrád Megyei Bizottságán (6722 Szeged, Rákóczi tér 2.) adható le.

Rövid ízelítő a programokból: Dixi-kocsma, Kólótánc-ház, kismesterségek bemutatója, East-koncert, BBS-filmek Bódy Gábor emlékére, boszorkányéji túra, Sándor György előadóestje, dzsesszest, színháztalálkozó, aratóbál, több tucat sportverseny, városismereti vetélkedő.

A festői Mártély várja a kikapcsolódni vágyó fiatalokat!

A Társadalomtudományi klub költségvetése

A klub jellegéből és a hallgatók anyagi helyzetéből adódóan belépődíjat rendezvényeinkre nem szedtünk. Az egyetem különböző szerveitől nem kértünk anyagi támogatást.

Forrásaink: minisztériumi pályázat 20 000, minisztériumi pályázat (táborokra) 20 000, KISZ KB-pályázat 10 000, KISZ-kitüntetés 7000, vállalati támogatás 4000, összesen 61 000 Ft.

Költségeink: 8 közművelődési est előadói díjai, szereplők utazási költségei 21 656, 35 est cola stb. költsége 1100, szállítási költség 1806, 20 aktivista jutalmazása éves munkájáért 17 150 Ft (itt figyelembe vettük, hogy jobb híján a gépelést, postázást, plakátozást stb. aktivistáink társadalmi munkában végezték), összesen 41 712 Ft.

Összesen 19 288 Ft-unk maradt, amelyet a minisztériumtól táborok céljaira kaptunk és a nyáron kívánjuk felhasználni.

A (nem állandó) helyiséget, a fénymásolási kapacitást, a postaköltséget stb. az egyetem biztosította, ezt ezúton is köszönjük.

Kandidátusi védés

Hrubos Ildikó, a szociológia tanszék docense „Közgazdász kohorszok pályafutásának összehasonlítása" című kandidátusi értekezésének vitája június 11-én, szerdán délelőtt 10 órakor lesz az egyetem tanácstermében.

Röviden

Az Elnöki Tanács a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki dr. Kreskay Ferencet, a nemzetközi kapcsolatok tanszékvezető egyetemi tanárát kimagasló oktató-nevelő munkássága elismeréséül, 60. születésnapja alkalmából.

A művelődési miniszter Juhász Gyulát, a Magyarságkutató Intézet igazgatóját, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagját, egyetemünk tanárát az Országos Széchenyi Könyvtár főigazgatójává nevezte ki.

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: 1093 Budapest IX., Dimitrov tér 8. Telefon: 174-348
Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat Budapest, VIII., Blaha Lujza tér 3.
Felelős kiadó: TILL IMRE vezérigazgató
86—2170. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSONDES ZOLTÁN vezérigazgató

Egy maréknyi dollárért

Az olasz film — különösen a kalandfilmek műfajaiban — hihetetlenül rugalmas, gyors alkalmazkodásra képes. Kiváltképp, ha valamilyen sikertéma meglovaglásáról van szó. Így indította el a „Spartacus" és a „Ben Hur" az áltörténelmi filmek áradását, a „Csillagok háborúja" és a „Nyolcadik utas: a halál" a sci-fi szökőárt, George A. Romero zombi filmjei az olasz emberevő holtak tömegét, vagy újabban a Rambo-filmek sikere a vietnami háborúról szóló történeteket. De mi a helyzet westernügyben?

Az európai western nem az olasz westernnel kezdődött: története egészen a némafilmekig nyúlik vissza, s megtaláljuk benne a franciák, németek, spanyolok, majd az olaszok kezenyomát. Ezek nagyrésze persze jelentéktelen alkotás volt. Az igazi áttörést — a spagetti, vagy makaróni western diadalmas megszületését — 1964 jelenti, közvetlen előzménye pedig a nyugatnémet Winnetou-filmek elsöprő sikere volt. Nyilvánvalóvá vált, hogy a szórakozni vágyó közönséget igenis érdekelhetik (érdeklik) az európai gyártmányú indiánfilmek, vadnyugati történetek.

A film alapötletét az 1961-es velencei fesztiválon bemutatott Akira Kurosawa film adta, a „Yojimbo". (Magyarországon a Filmmúzeum játszotta „A testőr" címen.) A japán filmek felé fordulás tulajdonképpen nem volt újkeletű dolog, hiszen a vadnyugati és a szamurájfilmek filozófiájának, erkölcsi-gondolati világának és eszköztárának rokonságára már korábban felfigyeltek. Elsősorban a western merített erőt ebből az új forrásból, a híres, vagy kevésbé híres szamurájtörténetek vadnyugati környezetbe való átültetésével. Többek között így született meg „A hét szamuráj", „A vihar kapujában", a „Goyokin" stb. western változata.

A kiinduló helyzet a megszokott. A helyszín: a mexikói határvidék, amely a maga áttekinthetetlen, ellenőrizhetetlen területeivel kiváló működési terep a különböző bandáknak, számkivetetteknek, törvényen-kívülieknek. San Miguel városka sem kivétel ez alól. A fegyverkereskedelem és a szeszcsempészés kézbentartásáért, ill. magának a városnak és a hatalomnak a megszerzéséért folyik a harc két rivalizáló nemzetség (banda) között. Ezt a helyzetet bolydítja föl a magányos idegen megjelenése, aki öltözetével (poncho), összevérével és lakonikus ténykedésével (kevés szó és gyors reflex) nemcsak a hagyományos vadnyugati hőst jellemző konvenciókat rúgja fel, hanem szinte a sorsot hívja ki maga ellen. Ám kiderül, hogy Joe a coltján kívül az eszét is jól forgatja, s egy maréknyi dollárért hajlandó segíteni — mindkét bandának. Céltudatosan és tervszerűen manipulálja a két társaságot, s az eredmény nem is várat magára: a kölcsönös létszámfogyasztás után az exőrmester végez a megmaradtakkal, s immár megszedve magát — új lehetőségek után néz.

Az amerikai western a 60-as évek elején egyhelyben topogott. Képtelen volt átlépni önmaga szabta korlátain, az évtizedek óta bevált sablonok a visszájukra fordultak, s megakadályoztak minden haladási, változtatási kísérletet. A műfaj újjászületése, a korlátok kitágítása, a szituációk átértelmezése a spagetti western, közelebbről *Sergio Leone* érdeme. Ő alapjaiban ingatta meg a klasszikus westernt — mind témájában, mind stílusában. „... feltehetően éppen az hiányzott e filmekből, amit azután Leone bőkezűen produkált: az újra feltalálás ereje, ami éppannyira alkotó önállóság, mint az idegen példaképektől való függőségünk világos tudata." — írja erről Pierre Lachat, a Cinema c. szaklapban.

E filmek sajátossága, hogy a vadnyugatnak az európai (olasz) értelmezését adják. A western az olaszok számára már nem az amerikai nyugat pionírjainak úttörését, heroikus küzdelmét tükrözi, hanem az emocionális, a romantikus, a család- és vallástisztelő, a sértéseket vendettával megbosszuló olasz hagyományokat. De ezek a hagyományok is legtöbbször kifordítva — sokszor a végletekig eltúlozva, paródiával, fekete humorral fűszerezve — jelennek meg, tudatosítva a „civilizáció" megvesztegethetőségét és elnyomását, a család kohéziójának gyengeségét. Megváltoztak a magányos figurák karakterei is, amely szoros összefüggésben van az erőszak fokozottabb előtérbe kerülésével. Látszólagos hőseikre nem a nemes cél és a tisztességes bátorság a jellemző, hanem a gátlástalanság, a cinizmus, a hideg számítás és a 45-ös kezelésében való hihetetlen jártasság. Már nincsenek jól elkülöníthető, a jellemüket külsőségekben is ábrázoló fehér és fekete Steton-kalapos hősök. A kalapok alatt mindenki egyforma színű — s ez általában nem a fehér. Ringo, Django, Trinita, Sabata, vagy a „Senki" — az olasz western népszerű figurái — csak egy istent ismernek: az aranyat. Egy maréknyi dollárért mindenre képesek, hiszen a pénz birtoklása egyben a hatalom garanciája. Így a pénz keresése és megszerzése — az egyetlen lehetőség a hős számára. (Természetesen ez nemcsak vadnyugati specialitás!) Joe abban tér el amerikai társaitól, hogy kívülálló, s a kaméleont megszégyenítő színváltozásaival gátlástalanul ki- és felhasználja, manipulálja környezetét saját céljai érdekében. Ez a cél — ha úgy tetszik — létezésének feltétele. Magányosságán kívül csak az emeli a bandatagok fölé, hogy némi érzéssel (barátsággal?!) viseltetik a kocsmáros, sőt a fogságban tartott szépséges Marisol iránt.

Leone alaposan ismeri az amerikai westernt, sokat tanult belőle (atmoszféra teremtés, beállítások, s egyáltalában a western helyszíneinek megkonstruálása, egész koordinátarendszerének kirajzolása.) De... jóval több utánzónál, tanítványnál: alkotó szellemű, invenciózus, összehasonlíthatatlanul egyéni stílusú, a műfaj kereteit a maga módján, eszközeivel kitágító, konvenciót felfrissítő rendező." — írta róla a Film Színház Muzsikában Gervai. Kétségtelen, hogy Leone a spagetti western, de talán az egész műfaj egyik legjelentősebb rendezője. Mindenki másnál jobban kitágította a korábban merevnek hitt korlátokat, s az elbeszélés és realizmus kereteit sajátos képi világa és a zene újszerű kombinálásával alkotta meg.

Az olasz westernben a zene nem egyszerűen csak háttér, hanem rendkívül integrált, jelentős — a vizualitással egyenrangú — elem. Nemcsak hogy szokatlan módon használják fel a hangszereket, — néha a legképtelenebbet, pl. orgona — hanem maguk a hangszerek is szinte szervesen beépülnek a története. Megjelenési formájuk is eltér az amerikaitól — furcsa sikolyok, füttyök, vad gitárakkordok, disszonáns felhangok, pattogó ritmusok jellemzik. A film zenéjét egyébként *Ennio Morricone* szerezte, akinek későbbi pályáját nagyban meghatározta ez a siker. Leone a Morriconéval való szoros együttműködését — későbbi filmjeinek zenéjét is ő szerezte — egy katolikus házassághoz hasonlítja; sokszor a zene alapján rendez: elmondja a történetet Morriconénak, aki megírja a zenét, amihez ő megírja a forgatókönyvet. (Joe Hembus: Western Lexikon, 1976).

A főcímet nézve számos jól csengő, de annál ismeretlenebb angol névvel találkozunk. Később — a film sikerével és az idő múlásával — sorra lehulltak az álnevek — ez a sajátos üzleti fogás olasz specialitás — az egykori műfajalapítók (t. i. spagetti western) — Sergio Leone, Ennio Morricone, Gian Maria Volonte és mások világhírűek lettek. S igazi sztár lett Clint Eastwood is — az egyik filmjének címével jellemzett „Névtelen ember" — akinek Európába kellett jönnie azért, hogy felfigyeljenek rá. Érdekesség, hogy napjainkban a filmes pályafutása mellett a politikai karrier felé kacsingat — a San Francisco melletti Carmel városka polgármestere lett, s mint Avar János írja cikkében (Magyar Nemzet, 49. évf. 121. sz. 1986. 05. 24.) máris kaliforniai szenátorjelöltként emlegetik, s ezután ugye...

Befejezésül álljon itt hitvallásul Leone nyilatkozata (szintén a Hembus könyvből): „Ha valaki John Fordnál (a műfaj koronázatlan királya, hatszoros Oscar-díjas amerikai rendező — megj. Sz. G.) kinéz egy ablakon, a ragyogó jövőbe pillant. Ha nálam valaki kinyit egy ablakot, mindenki tudja: most le fogják lőni. Ford optimista. Én pesszimista vagyok. Az amerikai westernben a hősök csúnyán halnak meg a háttérben, nálam az előtérben halnak meg — kísértetiesen szépen."

Szilágyi Gábor